

حکمتیار

Ketabton.com

فهرست

۱ ..... سریزه

۵ ..... لمونخ

۱۰ ..... نیت او هدف

۱۳ ..... قبله

۱۷ ..... د لمانخه حرکات

۱۹ ..... قیام

۲۲ ..... تسبیح

۲۴ ..... تعوذ

۲۶ ..... فاتحه

۳۹ ..... د الله جل جلاله د اسماءو لنډه پېژندنه

۴۲ ..... قرائت

۴۴ ..... رکوع

۴۹ ..... سجده

۵۳ ..... قعده

۵۸ ..... د عرفات دعا

۶۰ ..... د طایف دعا

۶۲ ..... سلام

۶۳.....	لمونځ د بښېگنو سرچينه.....
۶۹.....	لمونځ د مضطرب زړه درمل.....
۷۵.....	په جگړو کي د بري عامل.....
۷۸.....	د اسلامي حکومت لومړۍ دنده.....
۸۱.....	د ناصالح خلف نښه.....
۸۳.....	لمونځ د کچه خويونو مانع.....
۸۷.....	د مسجد سمسور وونکی.....
۹۱.....	د مسجد آداب.....
۹۸.....	د لمانځه او جماعت تارک.....
۱۰۰.....	قنوت.....

بسم الله الرحمن الرحيم

سريزه

لمونځ ترټولو مهم او ستر عبادت دی، په اسلام کي تر بل هر عبادت نه پر لمانځه زيات تاکيد شوی، هومره تاکيد چي پرېښودل ئې له اسلام نه د وتلو نښه او په ادا کولو کي ئې کسالت د نفاق علامت گڼل شوې، گواکي دا لمونځ دی چي مسلمان له کافر نه او مؤمن له منافق نه بېلوي. د لمانځه په اهميت هلته پوهېدی شو چي په قرآن کي د هغه په هکله په جدي او مکرر تاکيد او پخپله د لمانځه د حرکاتو او الفاظو په معنی او مقصد پوه شو.

متأسفانه له اسلام نه د لېري والي او د اسلامي عباداتو له روح او مقصد نه د بې خبرۍ په وجه، نن نه يوازي په عوامو کي، بلکي په اسلام د پوهي مدعيانو کي هم لمونځ په يوه شکلي او تشریفاتي حرکت يا دود او عادت بدل شوی.

ښايي تاسو فکر وکړئ چي که د لمانځه حرکات او الفاظ مو

د فقهي احكامو مطابق وي نو حتماً به مو لمونځ مڪمل او د الله په نزد مقبول وي. خو كېدى شي حقيقت داسي نه وي. زه بلنه دركوم چي لومړى دا رساله ولولئ، بيا د خپل لمانځه په هكله قضاوت وكړئ چي ستاسو لمونځ، عبادت دى كه عادت؟ او څومره بايد د خپلو لمونځونو د قبلېدو طمع ولرئ؟

په حقيقت كي لمونځ، الله ته د وړاندي كېدو لپاره، له خاص احساس او شعور نه راوړل شوي ځانگړي ارادي حركات او اقوال دي چي كه د لمانځه له پيل نه ترپايه مراعات نشي لمونځ ناقص دى.

پدې لنډي رسالې كي به د لمانځه په اړه په لاندي مسايلو بحث كوو:

د لمانځه نيت او هدف ئي.

قبله او مقصد ئي.

د لمانځه حركات او محركات ئي.

الفاظ او معنا ئي.

روحيه او مربوط شعور ئي.

د لمانځه اغېزې.

خدايه! زمونږ هغه لمونځونه د خپل وسيع كرم او لطف له مخي قبول كړي چي نه ئي د حركاتو په مفهوم او مقصد پوهېدو

او نه ئې د الفاظو په معنا، هم ئې له روح نه غافل وو او هم له غوښتنو، له پلار نيکه نه په ميراث پاتې د يوه دود، دستور او يا يوه تکراري عادت په څېر مو ترسره کړې، حرکات او الفاظ مو د فقهي احکامو مطابق، خو له روح، معنی او شعور نه خالي.

الهي! مونږ ته د هغه لمانځه توفيق او خوند راپه برخه کړې چې د مؤمن معراج دی، د معنوي ارتقا په لور ئې د روح د الوتني مهال، له محبوب معبود سره وصال، د جهاد په سنگرونو کي وسله او ډال، په ستونزو او کړاوونو کي د مستعان خدای جل شأنه د مرستي تر لاسه کولو ذريعه، پرېشانه زړونو لپاره ډاډ، د بيچاره وو چاره، د لار ورکو لارښود، له منکر نه د مخنيوي وسيله، د دعاگانو د اجابت واسطه او د بنده له بندگي نه د کامي آزادي د قيامونو مقدمه ده.

په رښتيا، چا چې د الله له ښه پېژندو وروسته په واقعي معنا او شعوري توگه خدای جل شأنه ته مخ کړی وي، ده ته د تسليمۍ په مفهوم ئې لاسونه اوچت کړي وي، په ژبه او په خپل هر حرکت سره ئې د ده په عظمت او لويي اعتراف کړی وي، هغه ته لاس په نامه درېدلی وي او له الله جل شأنه سره ئې پدې خبري مسلسل او مکرر تعهد کړی وي چې له تا نه پرته د بل چا عبادت نه کوم، له تا نه پرته بل چا ته د احتياج لاس نه اوږدوم. او له زړه نه ئې په شعوري توگه خدای جل جلاله ته انحنا کړې وي او د هغه په وړاندي ئې د انقياد تندي پر ځمکه ايښی وي، څنگه ممکن ده

چي داسي انسان به له خدايه پرته بل ته سر ټيټه کړي، څنگه به د بل بندگي وکړي او څنگه به د شيطان په پله پل کېږدي او په ناروا لارو به د تلو اراده وکړي؟!

د لمانځه په معنا، تاثير او د انسان او د ده د ټولني په جوړولو کي د هغه په اغېز د ښه پوهېدو لپاره دا رساله ليکل شوې. هيله مي دا ده چي هرڅوک د دې رسالې له لوستلو نه وروسته لمونځ کوي ما له خپلو دعاگانو هېر نکړي.

اللهم لاتجعلنا من الْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ

الهي! له هغو لمونځ کوونکو څخه مو ومه گرځوې چي له خپل لمانځه نه غافل وي.

لمونځ

د الصلوة بڼه او دقیقه لغوي معنی لمونځ ده چي له لمانځني او تجلیل نه اخیستل شوی، یعنی لمونځ په حقیقت کي د خدای جل شأنه په جلال او عظمت اعتراف کول دي. د لمانځه په الفاظو او حرکاتو سره د لوی خدای لمانځنه او تعظیم ترسره کېږي.

ځيني د الصلوة ريښه صله گڼي چي پدې توگه لمونځ د الله او بنده ترمنځ د پيوستون او د اړيکو ټينگولو معنا ورکوي. په حقیقت کي لمونځ هم د انسان رابطه له الله جل شأنه سره په مکرر او پرله پسې ډول ټينگوي او هم انسانان په خپلو منځونو کي يو بل ته نږدې کوي او د دوی بېلي بېلي قبلې يو کوي.

ستاسو لمونځ، يو مقدس روحاني ملکوتي سفر او د الله په لوري د روح الوتنه ده. ته غواړې له الله تعالی سره خپلي اړيکي تجديد کړې، د هغه په وړاندي ودرېږې او له هغه سره مخامخ

تکلم وکړې، د همدې لپاره بايد ستا هرڅه پاک او ستره وي، دا مقدس سفر له تانه د عقيدې پاکوالی، د وجود پاکي، د ودربدو د خای پاکوالی او د جامو پاکي غواړي.

بايد دې ته متوجه وي چي که الله جل شأنه ستا لمونځ، له معمولي ظاهري نجاست او ناپاکۍ سره نه قبلوي، نو په هغه صورت کي به څنگه ستا لمونځ قبول کړي چي:

ستا عقیده د شرک په رجس او پليدي ناپاکه او ستا افکار او عزایم د شیطان له ناولو وسوسو ډک وي.

ستا د وجود سلول سلول له حرامو جوړ شوی وي، ستا مطعم حرام، ستا ملبس حرام، ستا د معیشت د تامین لاري چاري حرامي، ستا کار کسب، راکړه ورکړه بیع او شراء حرامه. د تن جامې دي حرامي او له حرامو لارو ترلاسه شوې، د خیانت، رشوت، غلا، د بل په حق د تېري له لاري.

ستا مصلی او هغه ځمکه چي ته ورباندي ودرېږي او الله جل جلاله ته ورباندي سجده کوي، په ظاهر کي پاکه، خو په باطن کي له حرامو لارو ترلاسه شوې.

ما ته ووايه! له دې ناپاکۍ او نجاست سره سره به، پاک رب چي یوازي د پاک بنده پاک عبادت قبلوي، ستا داسي لمونځ څنگه قبول کړي؟

پیغمبر علیه السلام فرمایي: د هغه چا دعا به الله جل شأنه

څنگه قبوله کړي چي که څه هم له لېري ځايه، له اوږده منزل نه وروسته کعبې ته رسېدلی، د اوږده سفر آثار ئې په خیرنو جامو او په دوړو لړلو وینستانو کي څرگند دي، د حجرالاسود مخي ته ولاړ دی، د دعا لاسونه ئې اوچت کړي، خو مطعم (خواره) ئې حرام دي او ملبس (جامې) ئې حرامي دي!!

عن ابي هريرة (رضي الله عنه) عن النبي صلى الله عليه وسلم قال في الرجل يطيل السفر اشعث اغبريمد يديه الى السماء يارب يارب، ومطعمه حرام وملبسه حرام وغذي بالحرام فاني يستجاب له.
زما لمونځ کوونکيه وروره!

ته د لمانځه لپاره اودس کوې، ستا اودس يوه ظاهري بڼه لري چي د مخ، لاس، پښو پرېمنځل او د سر مسح کول دي خو د دې ظاهري حرکت ترشا ژور معنوي مفاهيم مضمري دي. د دې حرکت معنا او تقاضا دا ده چي له هر هغه ناولي او حرام کار نه چي په لاس تر سره کېږي، لاسونه پرېمنځم، خپل لاس تل پاک ساتم، له داسي عمل نه چي الله ته مي مختورن کړي ډډه کوم، غواړم مخ مي تل سپين وي، په طمعي او سوال سره خپل وقار او عزت نه ختموم.

خو له مي پاکه ساتم، نه حرام خوراک پرې کوم او نه حرامه وينا، له هري ناپاكي خبري، دروغ، دوکې، غيبت، نامت او شيطان نه ئې خوندي ساتم.

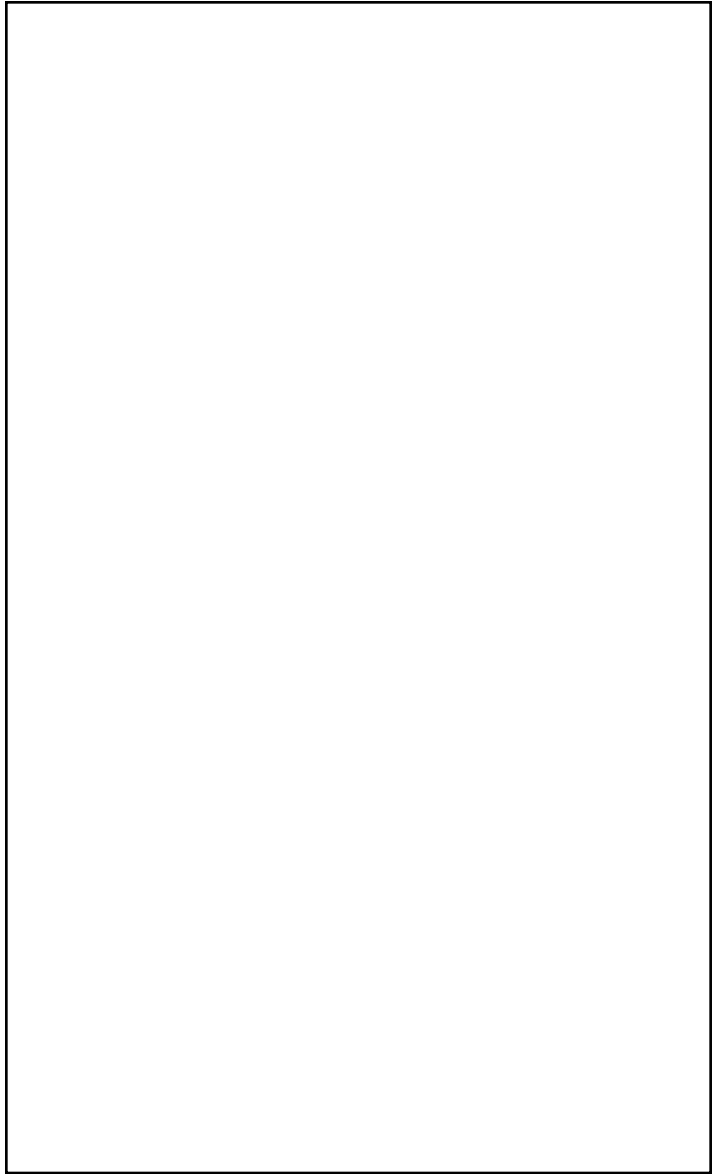
له سر نه مي ټول غلط افکار، ناجايز عزائم، ناروا شيطاني منصوبې، د مسلمان لپاره دسيسې، له باطل سره علاقه او له مفسدينو سره تعلق، لېري غورځوم، په خپل سر پاك لاس راكارېم او هر راز پليدي ترې پاكوم.

پښې مي مينځم، په پښو مي د حرام کار په لوري له تگ نه ډډه كوم، دا پښې به ما فقط د الله په لوري او د حق په پاكيږه لار بيايي او هيڅکله به د پليد شيطان په ناولي پل، پل کښېنېږم.

ستا د لاس، مخ او پښو پرېمنځلو او د سر مسح کولو به څه اهميت وي که همدا جوارح دي ټول په حرامو کړو وړو کي مصروف او سلول سلول دي له حرامو ډک او شپه ورځ د پليد شيطان په خدمت کي وي.

هغه ژبه چي له اودس او لمانځه نه مخکي او وروسته په حرامه وينا خوځېږي، هغه لاسونه چي په ناولو کارونو اخته وي، هغه گوتي چي ناروا ليکني کوي، د باطل په خدمت کي او د ظالم ظلم توجيه کوي او د مفسد تکريم او ستاينه کوي، څنگه ومنم چي دا خو له، دا گوتي او دا لاسونه پرېمنځل شوي؟! پداسي پرېمنځلو سره خو انسان کولی شي له اسرارو نه بې خبره انسان دوکه کړي خو علیم، خبير او په اسرارو پوه خدای به څنگه دوکه کړي؟! *

***

نیت او هدف

ته به گمان کوي چي بنايي د لمانځه نیت يوازي همدا څو الفاظ دي چي په ژبه ئې تکراروي: د دې وخت دومره رکعتنه لمونځ کوم... پدې امام پسې مي اقتدا وکړه، مخ مي د قبلې په لوري کړ...

خو کېدی شي په خولې د همدې الفاظو له تکرار سره سره، تا اصلاً د لمانځه نیت نه وي کړی، دا ځکه چي نیت د زړه کار دی نه د ژبي.

ستا نیت په هغه صورت کي صحیح دی چي د زړه له کومي دي ویلي وي چي: د الله جل جلاله په وړاندي ودرېږم، د ده د رضا د حصول لپاره، له ده سره د راز او نیاز په خاطر، د ده د لمانځني او له ده سره د خپل پیوستون ټینګولو لپاره د ده له امر سره سم

لمونځ کوم. هغه زما رب دی، زما د هرڅه واکمن دی، د هستي هرڅه د ده په اختیار کې دي، د مرگ، ژوند فیصله هغه کوي، همدی دی چې رزق او روزي راکوي، زما د عزت او ذلت پرېکړه هغه کوي، زه په هرڅه کې هغه ته اړیم، زما سترگي د ده په اراده لار راته ښيي، زما زړه، دماغ، اعصاب او حواس د ده په امر کار کوي. زما خوب وینښه د ده په امر ده، زما مشکلات هغه راته آسانوي، له کړاوونو د وتلو لاري هغه راته پرانیزي، پدې عالم کې یوازې هغه څه کېدی شي چې دی ئې وغواړي او څه چې دی ئې کېدل وغواړي که څه هم ټول عالم د هغه د مخنیوي لپاره ملاوتري هرومرو به ترسره کېږي، او څه چې دی ئې ونه غواړي نشي کېدی، که څه هم د کائناتو ټول ځواکونه د هغه د تحقق هڅه وکړي.

چې کله ته په همدې نیت او له همدې شعور سره په لمانځه ودرېدلی یې، نو تا واقعاً د لمانځه نیت کړی.

ستا لمونځ، په همدې نیت او د هغه ترشا له همدې ایماني شعور سره، د الله اکبر په ستر شعار پیل کېږي، ستا د نیت خلاصه او ستا د هغه خاص شعور او انگېرني حاصل په همدې شعار کې راڅرگند شوی:

الله جل جلاله تر ټولو ستر دی.

تر هغه هم چې زه ئې فکر کوم.

او زه چي همدا اوس اوس په خپل لمانځه سره څه كوم د الله د عظمت او لويي په وړاندي ډېر ډېر وړوکی حرکت دی، هغه تردې ډېر ډېر ستر دی.

که تا په رښتيا او د زړه له کومي او په شعوري توگه دا شعار ورکړی وي، نو په خدای قسم چي له الله نه پرته به هيڅکله د هيچا لويي په تا کي وېره او حيرانتيا راو لاړه نکړي، د دنيا هر ستر ځواک به د الله جل جلاله د لويي په مقابل کي تا ته وړوکی او ضعيف مخلوق برينسي.

قبله

ته د دنيا د ټولو مسلمانانو سره يوځای هره ورځ خوڅوڅله،
د يوه خاص ځای په لوري مخ کوي او لمونځ ترسره کوي چي هغه
ستا او د دوی گډه يوازنی قبله (مخ لوری) دی.

هغه د خدای کور (بيت الله) دی، يعنی ته له خپلو نورو
مسلمانو وروڼو سره يوځای په وار وار د خدای جل جلاله د کور
په لوري مخه کوي او پدې سره عملاً دا عزم اعلانوي چي له الله
جل جلاله نه پرته د بل چا کورته نه مخه کوم، نه پناه وړم او نه ئې
دره ټکوم.

ته ډېر خلک داسي گوري چي قبله ئې د الله جل جلاله کور نه،
بلکي د دنيا د واکمنانو قصرونه وي، مخه ئې همدې قصرونو ته،
طمع ئې له همدې قصرونو نه، وېره ئې له همدې قصرونو نه،

طواف ئې د همدې قصرونو، د دې قصرونو د خاوندانو احترام ئې په زړه کي او د دوی لويي او عظمت ئې په دماغ مسلط.

آه، خومره ډېر خلك داسي گورم چي په ظاهر کي ئې مخه د خدای د کور په لوري وي خو په حقيقت کي د دوی د زړونو قبلي نوري وي، په هماغه وخت کي چي د بيت الله په لوري ئې مخه وي، زړه ئې نورو قبلو ته متوجه وي.

هغه خوک چي په شپه ورځ کي پنځه ځله په واقعي معنی او له دې شعور سره قبلي ته مخه کوي چي زه د ځمکي او آسمانونو او ټول عالم د رب د کور لوري ته مخه کوم او د هغه دروازه ټکوم، آیا ممکنه ده بلي درې ته ودرېږي او د بل کور طواف وکړي؟

د کور يووالی د هغه کور او سپدونکي سره متحد کوي او په دوی کي د يووالي احساس راولاړوي، د يوې کورنۍ غړي پدې خاطر يوه کورنۍ او يو موتی وي چي کور ئې گډ دی، د يوه ټبر خلك د کور د بېلوالي په وجه ورو ورو هومره سره لېږي شي لکه پردي.

له نورو سره يوځای د الله د کور په لوري مخه کول او د يوه معبود درې ته د ودرېدو معنی دا ده چي ستا د قبلي ورور، ستا ورور او ستا د لويي ديني کورنۍ غړی دی.

ډېر خلك داسي دي چي د قبلي د سم او دقيق استقامت معلومولو لپاره ښه غور او احتياط کوي، حتی قطب نما په جيب

کي گرځوي، خو که د دوی د زړه کیفیت معلوم کړې پوه به شې
چي د دوی د زړونو قبلي څومره کړې دي او څومره له اصلي قبلي
په معنوي لحاظ کاره ودرېږي.

ډېر د تقوی مدعیان بیا داسي دي چي بل کس په څو سانتي
متره، د ده له تخميني قبلي نه یوې بلي خوا ته په ودرېدو
تکفيروي، پداسي حال کي چي د قبلي مالک خداي، هغه چاته
چي نيت ئې سم وي او د قبلي په لوري د خپل استقامت سمولو
لازم دقت او احتیاط ئې کړی وي وايي:

فَأَيْنَمَا تُولُوا فَشَمَّ وَجْهُ اللَّهِ البقرة: ۱۱۵

نو هري خواته چي مخ کړئ، الله په هماغه لوري کي دی.

پدې حالت کي چي هري خواته لمونځ وکړې ستا لمونځ
قبلېږي که څه هم اشتباهاً له قبلي نه بل لوري ته ودرېدلی وي. ډېر
جنابان بیا داسي دي چي له بل سره په یوې فرعي او جزئي مسئلې
کي د اختلاف په وجه، د خپلي قبلي ورور تکفيروي او د هغه په
خلاف هرڅه ويل او هر څه کول جائز گڼي. حال دا چي د قبلي په
مقصد پوه، زمونږ د مذهب امام ابوحنيفه (رح) وايي:

لَا تُكْفِرُ أَهْلَ قِبَلَتِنَا

مونږ د خپلي قبلي اهل نه تکفيروو.

په داسي حال کي چي د قبلي د یووالي یو ستر مقصد او
هدف دا دی چي د دنیا ټول مسلمانان متحد کړي، خو متأسفانه

ناپوهان او جاهلان له هماغه څه نه چي علیم او حکیم خدای جل
جلاله د مؤمنانو د یووالي لپاره ټاکلي، د اختلاف او افتراق
وسيله جوړوي.

د لمانځه حرکات

ستا لمونځ له گڼ شمېر ډېرو مهمو او با مقصده حرکاتو نه جوړ شوی چې هر یو یې ځانگړی محرک، علت او حکمت لري. لومړی حرکت، له لومړي تکبیر سره د دواړو لاسونو پورته کول دي.

ته پوهېږې چې د دنیا په گوټ گوټ کې د ټولو انساني ټولنو ترمنځ دا عادت او دود دی چې کله یو بل ته تسلمېږي او د هغه په خلاف له جگړې لاس اخلي نو لاسونه پورته کړي. د لاسونو دا راز پورته کول له جگړې د لاس اخستلو او د تسلیمۍ نښه ده. ته د لمانځه په پیل کې، د الله جل شأنه په وړاندې، پدې حرکت سره له بغاوت نه لاس اخلي او له الله جل جلاله او د ده له سننو سره له جگړې نه خپل برائت او بیزاري او د الله جل جلاله په مقابل کې خپله کامله تسلیمي او انقیاد اعلانوي. بنایي تا به په کومي

جگړي کي، کوم کس داسي ليدلی وي چي د بل په وړاندي ئې لاسونه اوچت کړي وي او د ده له دې حرکت نه ته ښه پوهېدلی يې چي پدې سره هغه مقابل طرف ته څه پيغام لېږل غوښتل او د ځان له خوا ئې هغه ته د کومي خبري اطمینان ورکولو. خو ما ته ووايه:

آيا کله د لمانځه په ابتدا کي، د تکبير تحریمه او الله اکبر په ويلو او د لاسونو د پورته کولو په دوران کي، ستا په زړه کي دا خبره راگرځېدلې چي زه د الله په وړاندي له هر راز بغاوت نه لاس اخلم او خدای ته خپله کامله تسليمي اعلانوم؟ که له دې شعور او احساس سره تا خپل لاسونه نه وي پورته کړي نو ماته ووايه چي لدې حرکت نه ستا مقصد څه وو؟ هسي يو تقليدي، بې روحه او بې مقصده حرکت؟

عجيبه ده چي ځيني پدې خبره خپلو منځونو کي په شديد اختلاف کي لوېږي چي له تکبير تحریمه سره بايد لاسونه ترغوږونو پوري اوچت شي او که د غوږونو او اوږو ترمنځ او که تر اوږو پوري؟ حال دا چي د هر يوه لپاره د پيغمبر عليه السلام په عمل استناد شوی. خو پدې خبري نه فکر کوي او نه بحث چي د دې حرکت اصلي مقصد څه دی؟ محرک ئې څه او بايد د کوم احساس او شعور مظهر وي؟

قيام

آيا ستا په ژوند کي کله داسي واقع شوي چي د کوم ستر واکمن دربار ته حاضر شوی وې؟ داسي واکمن چي گمان دي کولو، ته ده ته اړيې او هغه ستا د احتياجاتو په رفع کولو او ستا د غوښتنو په ترسره کولو قادر وو او تا غوښتل چي د هغه په وړاندي د خپل اخلاص، منني او اطاعت مراتب څرگند کړې؟ ما ته رښتيا ووايه چي پدې وخت کي ستا د ودرېدو کيفيت، د وينا څرنگوالی، د احساساتو مظاهره، څنگه او له کوم احساس او شعور سره توأم او يوځای وو؟

د الله په وړاندي، په لمانځه کي ستا د قيام حالت، ستا د وينا، مشاعرو او احساساتو کيفيت، بايد تر هغه نه ډېر ډېر تفاوت ولري.

لاس په نامه ودرېدل، په حقيقت کي د کامل اطاعت او منني او د خپل آقا اوامرو ته د انقياد نښه ده. ته پدې حرکت سره شيې

چي د الله جل جلاله مطيع بنده او د هغه د هر امر ترسره کولو ته چمتو يې.

آيا ستا په ژوند کي کله داسي هم واقع شوي چي تا په لمانځه کي د قيام په وخت کي داسي انگېرلې وي چي ته اوس اوس د ځمکي او آسمانونو د ستر مالک الملک رب په وړاندي ولاړ يې؟ داسي چي ته يې په خپلو سترگو گوري، او که داسي نه وي او ته لاتر اوسه په روحي او معنوي لحاظ دومره لوړ او وچت نه يې تللی نو کم له کمه دا احساس کوې چي الله جل شأنه، همدا اوس اوس تا ته گوري او ستا هر حرکت ويني او هره خبره دي اوري. که کومه ورځ، په کوم لمانځه کي، تا ته په خپل قيام کي همدا حالت راپيدا شوی وي همدا او فقط همدا ستا واقعي لمونځ وو. خو که تر اوسه هيڅکله داسي نه وي شوي، نو زه تا ته وایم چي تا لاتر اوسه لمونځ ندی کړی، له دې نه وروسته تصميم ونيسه چي واقعي لمونځ وکړې.

آيا په کوم لمانځه کي، پدې خاطر ستا زړه لړزېدلی او له وېري او هيبت نه ستا وېښتان زيرې شوي چي فکر دي کړی وي د رب العالمين، قهار او جبار خداي جل شأنه په وړاندي ولاړ يې؟ که داسي نه وي شوي نو تا تر اوسه واقعي لمونځ ندی کړی، ځکه الله جل شأنه فرمايي:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ *

الانفال: ۲

مؤمنان فقط هغه دي چي كله د الله يادونه وشي زړونه ئې رپېږي
او چي كله د ده آيتونه ورباندي تلاوت شي ايمان ئې زياتېږي او
په خپل رب توكل كوي.

آيا كله دي د خپلو گناهونو او قصور او يا د بځبونكي
رحمان خداى جل شانه د وسيع پيرزوينو او رحمت په رايا دولو
سره له سترگو نه اوښكي بهېدلي؟ او آيا كله داسي شوي چي د
سخت اضطراب او پرېشاني په حالت كي، ته لمانځه ته پورته
شوى يې او په همدې لمانځه سره ستا ټوله پرېشاني رفع شوې او
شديد اضطراب دي په سخت ډاډمن سكون او اطمينان بدل شوى
وي؟

كه داسي نه وي شوي نو ښايي ستا لمونځ، لمونځ نه بلكي
يو عادت وو، دا ځكه چي الله جل شانه فرمايي:

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

پام چي د الله په يادولو سره زړونه ډاډه كېږي.

تسبیح

د قیام په پیل کي، له الله جل شأنه سره ستا خبري، پدغو
الفاظو شروع کېږي:

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ
وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ*

رواه مسلم و الترمذی

پاکي ده تالره ای باري خدایه او ستایني دي تالره، او بابرکته دی
نوم ستا او اوچت دی شأن ستا، له تانه پرته بل معبود نشته.

پدغو مختصرو کلمو کي هومره عظمت او دومره وسیع
مطالب پراته دي چي په نورو الفاظو د هغې بیانول ډېر گران دی،
یعني:

ای زما ربه! ته په خپل ذات، صفاتو او افعالو کي له هر عیب
او نقص نه منزّه او پاک یې. تا چي څه پیدا کړي، ته چي څنگه د

دې عالم پالنه، ساتنه او روزنه کوي، ستا په اراده او ستا د سننو مطابق چي پدې هستي کي څه کېږي، څه له نيست نه هست کېږي، څه د کمال په لوري درومي او څه په زوال محکومېږي...؟ پدې ټولو کي نه يوازي دا چي د عيب او نقص هېڅ نښه نه گورو، بلکي په هرڅه کي خاص حکمت او مصلحت گورو، پدې ټولو کي ته د هغو ستاينو وړ يې چي ستاله شان سره ښايي، برکتونه ټول ستاله مبارک نامه سره تړلي او د خير او برکت هره ډره يوازي ستا په نامه خلاصېږي. ستا لويي او شان ډېر ډېر اوچت دی. له تا نه پرته بل داسي څوک په ټوله هستي کي نه گورو چي د عبادت وړ وي.

تعوذ

له تسبیح نه وروسته ستا بعدي وینا دا ده:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
له رتل شوي شیطان نه الله ته پناه وړم.

له شیطان نه الله ته د پناه وړلو معنی یوازي دا نده چي ته غواړې د شیطان له وسوسو او لدې نه چي ستا په زړه او دماغ مسلط شي، په تا کي غلط عزایم راوړل کړي، د گناه په لوري دي وهڅوي او احساسات او مشاعر دي ناولي کړي، الله جل شأنه تا په خپله پناه کي وساتي او د هغه له شر نه دي وژغوري، بلکي د دې معنی دا هم ده چي ته د دغو الفاظو په ویلو سره، له ټولو هغو صفاتو نه الله ته پناه وړې د کوم په وجه چي شیطان د الله له رحمت نه ورټل شو او په لعنت اخته شو، چي ستر ستر ئي دا دي:

شیطان کبر وکړ، ځان ئي تر بل اوچت وگڼلو، وئې ویل: زه

په اصل کي تر هغه بل نه غوره یم، زه له اور نه پیدا شوی یم او هغه له خاوري. پر نورو د لويي غوښتنه ئې وکړه، کله چي د ځمکي د خلافت مقام لده نه پرته بل ته ورکړی شو، لوړه ئې وکړه چي هرو مرو به د ده د بې لاري کولو او په خپلي ورکړي شوې وظيفې کي د ناکامولو لپاره، په هر قدم کي هغه ته کمين نيسم او له هري خوا به پرې حملې کوم، د دې لپاره چي ثابته کړي دی د نوموړي مقام لپاره تر آدم عليه السلام نه وړ او شايسته وو.

له جنت نه ئې د آدم عليه السلام د ايستلو هڅه پيل کړه، د دې لپاره ئې د دوکې او غولولو او په دروغو د لوړي او قسم کولو لار اختيار کړه، د دوستۍ په جامه کي ئې له آدم سره دشمني وکړه، د آدم عليه السلام او د ده د اولادې د برېښولو او د عريانۍ طرف ته د بېولو سعی ئې وکړه او هغه هم په دوی د حرامي مېوې او د حرام رزق د خوړلو له لاري، ځکه هغه پوهېدو چي د انسان د برېښېدو، سپکېدو او لوڅېدو، لويه وجه په حلال او جايز رزق عدم اکتفا او حرام رزق ته لاس اچول دي.

خو که ته د همدې جملې په ويلو سره، هره ورځ په وار وار له رېتل شوي شيطان نه الله ته پناه وړې، خو عملاً گام په گام د شيطان په پله پل ږدې او ټول هغه کارونه کوي چي د هغه په وجه شيطان، د الله جل شأنه له رحمت نه رېتل شوی، پدې صورت کي ته يا دروغ وايي او يا پدې نه پوهېږي چي ستا د دغو الفاظو معنی څه ده؟

فاتحه

بياته "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ" وايي، يعنى:

د هغه الله په نامه پيل کوم چي ډېر رحم کوونکی او د ډېري پيرزويني خاوند دی.

او ورپسې، د فاتحې سوره چي د ټول عظيم الشان قرآن خلاصه ده او د قرآن ټول مطالب په موجزه توگه په همدې مختصري سوري کي راغلي، لولي:

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * مَلِكِ يَوْمِ
الدِّينِ * إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ * اهْدِنَا الصِّرَاطَ
الْمُسْتَقِيمَ * صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ * غَيْرِ الْمَغْضُوبِ

عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ آمِينَ

ټولي ستاينې د عالمونو رب "الله" لره دي. هغه ډېر رحم کونکې، د ډېري پيرزوينې خاوند، د بدلې د ورځې ټولواک، خاص ستا عبادت کوو او خاص له تا نه مرسته غواړو، په سمې لار مو هدايت کړې، د هغو کسانو لار چي تا ورباندي پيرزوينه کړې، نه غضب کړی شوي او نه بې لاري. باري خدايه دعا مو قبوله کړې.

د فاتحې د سورې په دغو مختصرو اوو آيتونو سره تا په لاندنيو مهمو مطالبو اعتراف کړی:

ټولي ستاينې هغه الله لره دي چي د عالمونو پالونکې او ساتونکې دی، چي پدې خور عالم کي هري خوا ته، زه د هغه د ربوبيت، پالني او روزني څرگند مظاهر او نښي گورم، زه چي د دې هستي هري خوا ته مخ واړوم، گورم چي هر څه له هېڅ نه پيل شي، ورو ورو ستر شي، د کمال په لوري وده ورکړې شي، د خپلي ارتقاء او کمال آخري پورې ته ورسولی شي، يو ضروري او لازم کار ورباندي ترسره شي، يو ضرورت ورباندي رفع کړی شي، يوه خلا ورباندي ډکه کړې شي، بيا ئې زوال پيل شي، په زړښت او مرگ محکوم شي او ځای ئې بل ته خالي کړی شي. دا کار هره شېبه، هري خوا ته تکرارېږي، د دې مظاهرو تر شا، ما ته د ربوبيت او پالني يو نامرئي (ناڅرگند) لاس په نظر راځي، هماغه زما الله دی او د دې هستي الله دی، زه نه يوازي پدې عالم کي د روزني او پالني يو نامرئي لاس احساسوم، بلکي گورم چي د

هرڅه پيدا يښت، پالنه، روزنه او ساتنه په ډېر دقت سره ترسره کېږي. د دې عالم په هر جزء او د هر جزء په حرکت او خوځښت کې زه ښايست، ښکلا، کمال، او هدفمندي گورم. خوشي، بې مقصده، اضافي او غير ضروري شې مي په نظر نه راځي. زما هري خوا ته خواره شيان، هريو بېل بېل او ټول په گډه، د خاص مقصد لپاره په کار لگيا دي، د ټولو ترمنځ د نظم، يووالي او ژور تنسيق شاهد یم. د دې عالم همدا ملموس او مشهود کيفيت، زما په ژبه د دې الفاظو د جاري کېدو لامل دی چي:

ټولي ستايني د عالمونو رب الله لره دي.

همدا راز، زه پدې هستۍ کې د رحمت او پيرزويني څرگندي نښي او واضح مظاهرو گورم: ماشوم لا دنيا ته نه وي راغلی او د خپلي مور په گېډي کې وي خو د ده ټول حياتي ضروريات، د خوندورو شيدو په شکل کې د مور په تي کې، مخکې له مخکې ورته تيارې کړې شوې وي. او د مور پلار په زړه کې ئې هومره مينه ورته ځای په ځای شوې وي چي د ده لپاره هر کړاو زغمي، دغه ماشوم ته د ده له احتياج نه د مخه، څوک روزي برابر وي؟ د ده د مور، پلار په زړه کې دا مينه چا اچولې؟ دا څوک دی چي د انسان، حيوان او نبات هر ضرورت ته ځواب وايي؟ د رڼا، تودوخې، اوبو او هوا انتظام ورته کوي؟ د څښاک اوبه ئې له استعمال نه وروسته، يا د نهرونو له لاري د لويو لويو بحرونو په لور وځوځېږي، تروې او تيزابي شي او يا په ځمکه کې ننوځي او

انسان ته ئې هم له ځمکې رايستل گران شي او هم ئې له بحرونو بېرته راوړل محال شي، خو گورو چي د لمر د وړانگو په ذريعه د بحرونو همدا تروې او تيزابي اوبه تبخير او تصفيه شي، دا بخارات د بادونو په ذريعه د آسمان په لوري اوچت کړي شي، هلته د سرې هوا په وجه په ورېځو بدل شي، مؤظف بادونه دا ورېځي په سرواخلي، ناخاپي ووبشل شي، هريو، خپله برخه، په خپل خاص سمت، خاصي منطقي ته د رسولو لپاره وخوځوي، په بېديا او د آواري په محتاجو او باران ته سترگي په لاره خلکو باندي باران واوروي او په غرونو باندي واوروي. ترڅو د دنگو دنگو غرونو په ژورو او پراخو لمنو کي، د واورې کافي ذخيره، د دوبي لپاره خوندي وساتي او بيا د دوبي په سختي گرمۍ کي چي انسان، حيوان او نبات اوبو ته سخت اړ وي، همدا ذخيره شوې واوره ورو ورو ويلي شي او په نهرونو، کاريزونو او چينو کي د دوی د خړوبولو لپاره راوخوځېږي او د هريوه ضرورت رفع کړي.

ټولي ستايني هغه رب لره دي چي پدې عالم کي د ده د بې انتها رحمت او پيرزويني وسيع آثار او نښي هري خوا ته خورې گورم.

همدا راز زه پدې عالم کي د يوه داسي ټولواک ذات د واکمنۍ آثار په څرگنده توگه گورم چي د هر څه ساتنه کوي، هر څه د ده په وړاندي منقاد دي. ده چي د هر څه د پيداينست، خوځښت،

کمال او زوال لپاره کوم مسیر او حد ټاکلی، له یوې ذرې انحراف او تغیر نه پرته په هماغه مسیر کې درومي.

لمر په خپل وخت، هره ورځ، له خاص ځایه راپورته کېږي، ځمکې ته رڼا او تودوخه ورکوي او بیا په ثابت وخت کې په ثابت ځای کې پرېوځي.

د آسمان پدې پراخي او بې انتهاء غېږي کې په ملیونو ملیونو ستوري، هریو په خپل مدار کې خوځېږي، د دوی ترمخ د ټکر او تصادم مخنیوی کېږي، نه یو د بل په مدار کې داخلېږي او نه یو بل جذبوي.

د دې هستي هرڅه د هستي د ساتونکي (مالک) خدای هغو سنو ته غاړه ایښې ده چې ده وضع کړي.

أَفْغَيْرَ دِينَ اللَّهِ يَبْغُونَ وَ لَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَ
الْأَرْضِ طَوْعاً وَ كَرْهاً وَ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ *

آل عمران: ۸۳

د آسمانونو او ځمکې هرڅه، طوعاً او کرهاً، (په خوښه او ناخوښه) ده ته غاړه ایښې او د ده لوري ته ګرځول کېږي.

هره ستاینه همغه الله لره ده چې پدې عالم کې د مالک الملک په توګه تصرف کوي او هرڅه د ده واکمني ته منقاد دی. په همدې حالت کې او له مخکنیو آیتونو نه د راولاړ شوي احساس او

شعور په وجه ته له خپل رب سره په يوې ډېرې ستري خبرې تعهد
کوي او وايي:

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

يوازي ستا عبادت کوو او يوازي له تانه مرسته غواړو.

د عبادت معنی مرییتوب دی، او ته پوهېږې چې مریی هغه
چاته ویل کېږي چې:

- په بل خرڅ شوی وي او خپل واک ئې په کامله توگه هغه ته
سپارلی وي.

- د ده په واک کي چې څه وي هغه د ده نه بلکي د ده د آقا او
مالک وي.

- هېڅ کار په خپله خوښه او د خپلي مرضي مطابق نشي
کولی، يوازي هماغه څه کوي چې خپل آقا ورته امر کړی وي.

- په خپلو ټولو کړو وړو کي د خپل مالک او بادار رضا لټوي،
د خپلي رضا لپاره هېڅ نه شي کولی.

- مریي نه شخصي دوست لري او نه دښمن، د آقا دوست ئې
دوست او دښمن ئې دښمن وي.

اوس ما ته ووايه: په رښتیا ته چې په لمانځه کي د الله په
وړاندي، لاس تړلی ودرېږې او همدغه کلمات تکراروي، آیا کله
دي د دې تعهد او ژمني، معنا او مقتضی ته توجه کړې؟ او دې ته

دي پام شوی چي پدې سره تا د خپل رب په وړاندي د کومو کومو سترو سترو خبرو تعهد کړی؟ او آیا پدې تعهداتو دي وفا هم کړې؟

که تا د الله په لار کي خپل ځان، وقت او مال سپمولی وي، خپل مال، نفس او اولاد دي د الله امانت نه وي گڼلی او د الله په لار کي د هغوی له قربانۍ نه دي ډډه کړې وي. هر کار دي د خپلي هوی او هوس په حکم ترسره کړی وي، د هېڅ کار په پیل کي دي دې ته نه وي کتلي چي ستا رب تا ته پدې هکله څه حکم کړی، که تا د الله د سخط او غضب په بیه په وار وار د خپل نفس رضا لټولې وي، که تا د خدای له دوستانو سره دښمني او له دښمنانو سره دوستي کړې وي، نو ستا دغه تعهد یو دروغجن تعهد وو، ګواکي په وار وار دي له الله سره دروغجنه ژمنه کړې او هرځل دي خپله ژمنه ماته کړې، ته چي وایي:

إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ
معنا ئې دا ده:

خدایه! یوازي او یوازي تا ته د احتیاج لاس اوږدوم، له تا نه پرته د بل چالمن نه نیسم، بل ته طمع نه کوم، تا ځانته کافي گڼم، عقیده مي دا ده چي هرڅه ستا په واک کي دي، ته د خپلو بندگانو پالنه او روزنه کوې او په هغوی بې انتهاء مهربانه یې، نو ځکه هرڅه فقط له تا نه غواړو.

پدې ترتیب ته په خپل لمانځه کي، له خپل رب سره مکرر

تعهد کوي چي: له تا نه پرته بل ته د عبادت او مرييتوب سر نه کوزوم او بل ته د سوال او غوښتنې لاسونه نه اوږدوم.

خوکه د دې مکرر تعهد سره سره، ستا طمع له خدای نه پرته، بل چا او بل څه ته وه، مستعان خدای دي ځانته کافي نه گڼلو او د خپلو حاجتونو ترسره کېدو لپاره دي د بل لمنه نیوله او گمان دي کولو چي په ربوبیت او د هستي په پالنې، روزني، ساتني او د مخلوقاتو د حوایجو او اړتیاوو په پوره کولو کي خدای ځانته شریکان لري او دا شریکان یا په خپله ستا دعا ته ځواب وایي او یا ئې په خدای هرو مرو مني، نو ته ما ته ووايه چي ستا د إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ د ویلو معنا څه شوه؟

ښايي پدې پوهېږې چي د فاتحې سوره د ټول قرآن عظیم الشان خلاصه ده، یا په بل عبارت، ټول قرآن د همدې مبارکي سورې شرح او تفصیل دی او د فاتحې سورې محوري او مرکزي مطلب همدا څلورم آیت، "إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ" دی، لدې نه معلومېږي چي د قرآن محوري او اساسي مدعا دا ده چي د انسان او د ده د رب ترمنځ همدا رابطه ټینګه کړی شي چي عبادت ئې یوازي د ده لپاره وي او استعانت ئې یوازي له ده نه وي.

پدې ستري خبري له تعهد او ژمني نه وروسته ته خپله لومړنۍ غوښتنه او لومړی سوال خپل مولا ته وړاندي کوي او وایي:

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

په سمي لار مو هدايت كړه.

ستا د دغي دعا معنا دا ده چي:

ته په سمي لار د تلو تلوسه لرې او د همدې لپاره ستا لومړنۍ تمنا او دعا همدا ده.

ته يوازي د ځان لپاره نه بلکي د نورو لپاره هم په سمي لار د تلو توفيق غواړې، ته پوهېږې چي يوازي ستا سموالۍ کفايت نه کوي، ته دې ته اړ يې چي په سمي لار د تلو لپاره د يوه صالح ټولگي په خوا کي حرکت وکړې. همدا راز له نورو انسانانو سره ستا مينه او پيرزوينه تا هڅوي چي د ځان په څنگ کي، هغوی هم په خپلو دعاگانو کي رايا د کړې.

له سمي لار څخه ستا مراد هماغه په څلورم آيت کي ذکر شوی مطلب دی، يعنی يوازي د الله عبادت او يوازي له هغه نه استعانت.

تا په يوې داسي مستقيمي لاري د تلو توفيق غوښتی چي مخامخ دي خدای ته رسوي، يوې خوا بلي خوا ته کړېدل په کي نشته. که تا يوازي دومره ويلي وی چي مونږ هدايت کړه، معنا به ئې دا وه چي تا ته د سم فکر، صحيح نظريې او علمي رايې ښوونه وشي. خو تا ويلي دي چي مونږ په مستقيمي لاري هدايت کړه! په يوې لاري تگ د نظر او رايې ترڅنگ، عزم، عمل او حرکت او د سرمزل او هدف ټاکل غواړي، حال دا چي رايه او نظريه يوازي د

ذهني اقناع غوښتنه کوي، ستا پدې دعا کي د رايي سموالی، د هدف پاکوالی، د عزم درستوالی او د حرکت د جهت او سمت استقامت او سموالی شامل دي.

له ځان سره لږ فکر وکړه او قضاوت وکړه چي ته هره ورځ په وار وار د هدايت او لارښووني تمنا کوي او له الله جل شأنه نه په خپل لمانځه کي په سمې لاري د تلو توفيق غواړي، خو له لمانځه نه وروسته او مخکي، نه تا د سمې لاري د پېژندلو هڅه کړې او نه پدې لار د تلو تکل!! نو لدې دعا څخه ستا مقصد څه دی؟

ته چي د سهار له لمانځه نه فارغ شې او د ورځني کار لپاره منصوبې جوړوې، نو نيت دي کوږوي، عزائم دي ناولي، د مال، عزت او اقتدار ترلاسه کولو لپاره کږې وږې لاري لټوې. سمه مستقیمه الهي لار پرېږدې او د شیطان په کږو وږو لارو روان شې. پدې صورت کي به څوک له تا نه دا دروغجنه ادعا ومني چي تا په خپل لمانځه کي له خدای نه په مستقیمي لاري د تلو تمنا او دعا کړې وه؟

ستا د دغي دعا ترڅنگ او ورپسې، الله جل شأنه هغه غوښتلي مستقیمه لار داسي توضیح کړې:

د هغو کسانو لار چي تا ورباندي پیرويني کړې او په هغي لاري د تلو په نتیجه کي ئې ستا نعمتونه په برخه شوي.

يعني دا لار یوازې یو فکري خط، یا یو مجرد ذهني او

اعتقادي بهير او سلسله نه ده چي فقط د اعتقاد او بارو غوښتنه کوي او بس، بلکي دا د عمل لپاره ترسيم شوی مستقيم خط دی، دا پلي شوې لار ده، د تاريخ په اوږدو کي په وار وار د الله صالح بندگان پدې لار تللي او د مستعان لارښوونکي رب نعمتونه ئې په برخه شوي، عزت او سرلوړي ته رسېدلي، د حتمي خلافت، د ولسونو فکري، اخلاقي، سياسي او اجتماعي قيادت او مشري او د حتمي د ټولو شتمنيو وراثت ورته سپارل شوي.

قرآن مونږ ته پدې لار تلونکي او د الله د پيرزوينو او انعاماتو لاس ته راوړونکي داسي معرفي کوي.

وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَ الرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الصَّادِقِينَ وَ الشَّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ وَ حَسَنَ أَوْلَئِكَ رَفِيقًا *
النساء: ۶۹

او څوک چي د خدای او پیغمبر اطاعت وکړي نو دوی به له هغو کسانو سره وي چي الله ورباندي پيرزوينه کړې، د پیغمبرانو، رښتونو، شهیدانو او صالحانو سره، او دا خلک څومره غوره ملگري دي.

ته په دغي تمنا سره غواړې چي د پیغمبرانو ملگرتيا دي په برخه شي، په خپل ايمان او له الله جل شأنه سره په خپلو کړو ژمنو او وعدو کي صادق او رښتونی شي او د الله په لار کي هره شېبه شهادت ته چمتو وي او تل د حان او ټولني د اصالح او رغونې په چارو کي بوخت وي. خو ما ته ووايه:

آيا كله دي د دې دعا معنا او ابعادو ته توجه كړې؟ د پيغمبرانو، صادقانو، شهداوو او صالحينو د ملگرتيا او د دوی په لار د تلو عزم او اراده دي كړې؟

آيا د الله جل جلاله په لار كې د شهادت جذبه او ولوله دي په زړه كې راولاړه شوې؟ ستا د دغې دعا معنا خو همدا ده چې ته د الله په لار كې د شهادت تلوسه لرې او له الله نه د شهداوو په لار د تلو توفيق غواړې؟

ته ښايي پدې هم پوهېږې چې د شهادت جذبه د هغه چا په زړه كې مري او له مرگ نه وېره او خوف ئې په زړه كې راپيدا كېږي چې:

- يا ئې په خدای ايمان نه وي او يا د الله جل شأنه په ربوبيت باور نه لري.

- په اجل او د مرگ په معيني له مخكې نه ټاكل شوې نېټې عقیده نه لري.

- پدې خبري ايمان نه لري چې مرگ په خپل ثابت ليكل شوي وخت، د الله جل جلاله په اذن او حكم سره راځي او د انسان روح يوازي د مؤظف او موكل فرشتې په ذريعه قبضېږي.

- او پدې نه پوهېږي چې مرگ د نوي ژوندون پيل دی.

ته د فاتحې په آخري برخي كې، له هغه كسانو څخه د محسوب كېدو نه امان غواړې چې د الله جل جلاله غضب

ورباندي نازل شوى او گمراهان دي. دا غضب كړى شوي كسان يا هغه دي چي د ايمان راوړو نه وروسته ئې داسي څه كړي چي د الله جل جلاله په غضب اخته شوي او اصلي لاره ئې ورکه كړې او يا هغه دي چي منعم خداى جل شأنه په ظاهر كې دوى ته ډېر انعامات وركړي او يا د دوى ظاهري وضعيت يا ادعا داسي ده چي گواكي په سمه لاره روان دي، خو په حقيقت كې د الله جل جلاله په غضب اخته او سخت بې لاري دي.

د الله جل جلاله د اسماءو لنډه پېژندنه

په يوه روايت کي د الله تعالى ۹۹ نومونه په گوته شوي، چي هر يو ئي د الله يو صفت معرفي کوي. د الله تعالى ټول نومونه د فاتحي د سورې په دريو صفاتو (رب، رحمن او مالک) کي راخلاصه شوي، پدې شرح:

- د رب نوم په ټولو هغو نومونو او صفاتو شامل دی چي د پيداينست له صفت سره تعلق لري، لکه خالق، باري، مصور.
- د رحمن نوم په ټولو هغو نومونو او صفاتو احتواء کړې چي د پيرزويني او رحمت د صفاتو سره اړخ لگوي، لکه غفور، کریم، عفو، حلیم.
- او د مالک نوم ټول هغه صفات او نومونه احتواء کوي چي پاچايي، ټولواکي او اقتدار سره تعلق لري لکه قهار، جبار،

عزیز، قدیر، غالب، مؤمن، مهیمن..."

یعنی لکه څنګه چې د فاتحې سوره د ټول قرآن خلاصه ده، د الله دغه درې نومونه چې د فاتحې د سورې په لومړنیو دریو آیتونو کې راغلي د الله د ټولو نومونو خلاصه ده.

که تا د فاتحې د سورې آیتونو ته په دقت سره پام کړی وي نو حتماً به دې ته متوجه شوی وي چې:

د هغو صفاتو په مقابل کې چې په لومړنیو آیتونو کې راغلي:

۱. الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ •

۲. الرَّحْمَنِ •

۳. الرَّحِيمِ •

۴. مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ •

د وروستیو آیتونو مطالب په دې شکل راغلي:

۵. إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ •

۶. اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ •

۷. صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ •

۸. غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ •

نوموړی ترتیب دا مطالب په گوته کوي:

- یوازي هغه الله د عبارت وړ دی چي ستايني ټولي هغه لره دي.
- یوازي له هغه چا باید مرسته وغوښتلی شي چي د عالمونو پالونکی او روزونکی رب دی.
- باید له رحمان خدای جل شأنه نه د هدایت او لارښووني تمنا وشي نه له بل چا نه.
- باید الرحيم رب ته دانعاماتو او پیرزوينو دعا وشي نه بلي مرجع ته.
- باید د مالك الملك رب له غضب نه ووېرېږو چي د دنیا او عقبا مالك دی، نه د بل چا له قهر او غصې نه.
- او باید یوازي لدې نه په اندېښنه کي وو چي د قیامت په ورځ د همدې مالك الملك الله جل شأنه په وړاندي د گمراهانو په ډله کي ونه درېږو.

قرائت

د فاتحې د سوري له لوستلو نه وروسته ته بايد د قرآن يوه برخه تلاوت كړې، اندازه ئې ستا په همت او ستا په حالت پوري مربوط ده، د مضمون انتخاب ستا فهم، ستا روحي كيفيت او ستا اجتماعي خاص وضعيت ته پرېښودلی شوی، ته د ځان او د خپلي ټولني د هر خاص حالت لپاره په قرآن كې داسي ځانگړې او خاصه برخه او مضمون موندلی شې چې پدې حالت كې ستا او ستا د رب ترمنځ په همدغو الفاظو راز او نیاز تر هر راز نورو كلماتو موزون او مناسب وي او ستا لپاره ترټولو غوره لارښوونه وي، بايد پدې پوه وې چې ستا د لمانځه يوه ډېره مهمه برخه همدا د قرآن تلاوت دی، هرڅومره چې د قرآن تلاوت زيات كړې ثواب به دي زيات وي.

د قرآن له تلاوت نه د زيات خوند اخستو او د قرآن په

مفاهيمو او اسرارو د ښه پوهېدو ډېر ښه حالت او وقت همدا په
لمانځه کي د قيام حالت دی.

رڪوع

يو له هغو مهمو حرڪاتو ڇڻه ڇي په لمانڇه ڪي ئي ترسره ڪول فرض دي او له هغه نه پرته لمونڇ نه صحيح ڪپري، رڪوع ده.

رڪوع په اصل ڪي د ڇا په عظمت او لويي د اعتراف لپاره د هغه په وړاندي سرٽيٽول دي. تاسو د انساني ٽولني په اڪثرو پرگنو ڪي گوري ڇي د خپلو لويانو، واکمنانو، مشرانو او مذهبي پيشوايانو احترام او تعظيم يا د سر په ٽيٽولو يا انحناء او رڪوع سره پرڇاي ڪوي.

خو ستا لمونڇ تا ته بنبي ڇي دا حرڪت به يوازي الله ته ڪوي، له الله نه پرته بل هيڄا ته سرٽيٽول جايز نه دي. هيڄ انسان حق نلري ڇي بل ترڇانه ٽيٽ وگهي او له هغه نه په خپل عظمت او لويي د اعتراف لپاره د انحناء او سرٽيٽولو توقع وڪري. هيڄ انسان ته نه بنايي ڇي له بل نه ڄان حقير او سپڪ وگهي او د هغه په وړاندي د خپل حقارت او ذلت د څرگندوني لپاره هغه ته انحناء

وکړي، دا حرکت د الله د لمانځني او عبادت د شعایرو څخه دی
بل ته ئې په ځای کول جواز نه لري.

اسلام انسانانو ته د برابرۍ درس ورکوي او هغوی ته وایي
چې ټول به یوځای فقط خپل رب ته رکوع کوي.

ته د الله اکبر په ویلو سره له قیام نه رکوع ته درومي او په
رکوع کې خپل رب ته ستا وینا دا ده:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ.
پاکي ده زما ستر رب لره.
رواه مسلم

له پیغمبر علیه السلام څخه د فرض یا نفل د لمونځونو په
رکوع کې رانقل شوي ځینې تسبیحات دا دي:

سُبْحَانَ ذِي الْمَلِكِ وَالْمَلَكُوتِ
پاکي ده د ملک او واکمنۍ خاوند لره

سُبْحَانَ ذِي الْعِزَّةِ وَالْعَظَمَةِ وَالْقُدْرَةِ وَالْكِبَرِيَاءِ وَ
الْجَبَرُوتِ.

پاکي ده د عزت، لویي، قدرت، ستروالي او جبروت خاوند لره.

سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَنَامُ وَلَا يَمُوتُ.

پاکي ده هغه تل پاته ټولواک لره چې نه خوب کوي او نه مري.

سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ

ډېر پاك، ډېر مقدس، زمونږ او ملائكو او د جبرئيل رب.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ
له ستر او حلیم الله نه پرته بل معبود نشته.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ
د ستر عرش له پالونکي رب نه پرته بل معبود نشته.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ
الْكَرِيمِ
نشته بل الله مگر د آسمانونو رب، د ځمکي رب او د عزتمند
عرش رب.

اللَّهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ
اې باري خدايه! تا ته مي رکوع وکړه.

وَبِكَ آمَنْتُ
او په تا مي ايمان راوړ.

وَلَكَ أَسَلَمْتُ
او تا ته تسليم شوم.

خَشَعَ لَكَ سَمْعِي وَبَصَرِي وَمُخِّي وَعَظْمِي وَعَصَبِي:

رواه مسلم

تا ته مي غوږونه، سترگي، ما غزه، هډوکي او اعصاب، ټول خاشع او منقاد شول.

پدې ټولو تسبيحاتو کي گورئ چي د رکوع د عملي حرکت په شان د الله په عظمت، لويي او ټولواکي باندې د اعتراف کلمات راغلي.

د دې لپاره چي پوره ډاډه شپې چي په رکوع کي ستا ټول هغه کلمات چي د زړه له کومي دي راولاړ شوي او په ژبه دي جاري شوي، سمیع خدای جل شأنه اورېدلي او دا تشویش دي رفع وي چي ستا په شان د يوه وړو کي مخلوق خفي او ټيټ غږ به څنگه د ځمکي له سر نه د عرش په لوري اوچت درومي او الله به ئې اوري! د همدې لپاره تا ته ويل شوي چي له رکوع نه د قومي په طرف د پورته کېدو په وخت کي به وايې:

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ *

الله له هغه جانې اورېدنه وکړه چي د ده ستاينه ئې وکړه، اې زمونږ ربه! ستاينه خو تا لره ده، ډېره پاکه ستاينه چي مبارکوالی پکي دي.

په قومه کي د پیغمبر علیه السلام نه ډېر نور تسبیحات هم روایت شوي چي ځيني ئې دا دي:

يَا رَبِّ لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلَالِ وَجْهِكَ وَعَظِيمِ

سُلْطَانَكَ. رواه احمد و ابن ماجه

اې زما ربه! تالره هماغسي ستاينه ده چي ستا د ذات له جلال سره او ستا د ټولو اكي له ستروالي سره وړوي.

او په وار وار به ئې ويل چي:

لَرَّبِّيَ الْحَمْدُ لَرَّبِّيَ الْحَمْدُ لَرَّبِّيَ الْحَمْدُ

ستاينه زما رب لره ده، ستاينه زما رب لره ده، ستاينه زما رب لره ده.
د.

اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ
ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ* متفق عليه

ای باري خدايه! ته چي څه ورکړې هيڅوک ئې مخنيوی نشي کولی او ته چي څه وسپموي هيڅوک ئې ورکولی نشي، له تانه د لويي يا هاند خاوند ته، د ده لويي او هڅه هيڅ گټه نشي رسولی.

سجده

بل حرکت چي په لمانځه کي فرض دی سجده یعنی تندي په ځمکه ایښودل دي.

آیا تا په خپل ژوند کي داسي کوم مضطر، مجبور او سخت محتاج کس لیدلی چي د ډبري پرېشانی او بیچارگی په وجه د بل پښوته لوبدلې وي او هغه ته استغاثه کوي او په الحاح سره له هغه نه مرسته غواړي؟

آیا تا کله داسي کوم کس لیدلی چي لوی جرم ئې کړی وي او د داسي چا په وړاندي لاس تړلی ولاړ وي چي هم ئې عفو کولی شي او هم مجازات او ده د ترحم ترلاسه کولو نه پرته بله هېڅ چاره نلري، نو پښو ته ئې په وار وار لوبړي، عذر او زاری کوي، هرځل پدې امید سر را پورته کوي چي وگوري د ده عذر منل شوی که نه؟ او سوال ئې قبول شوی که نه؟ سجده همدا سي یو حرکت دی. پیغمبر علیه السلام فرمایي:

سجده د الله پښو ته لوبدل دي.

انسان د سجدې په حالت کې الله جل شأنه ته ډېر نږدې وي، نو دعاگاني مو په کې زياتي کړي.

لکه چې فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ فَأَكْثَرُوا الدُّعَاءَ

رواه مسلم

بنده د سجدې په حال کې تر بل هر وخت نه خپل رب ته زيات نږدې وي، نو په سجدې کې خپلي دعاگاني زياتي کړي.

د فرض او نوافلو لمونځو په سجدو کې چې له پيغمبر عليه السلام نه کوم تسبيحات او دعاگاني روايت شوې، ځيني ئې دا دي:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى
پاکي ده زما عالي شأنه رب لره.

اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ
وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ لَا أَحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى
نَفْسِكَ*

رواه مسلم

اې باري خدايه! ستا له غضبه ستا رضا ته پناه وړم، او له عذابه

دي عافيت ته، او له تا نه تا ته پناه دروړم، په تا د ثنا ويلو له احاطې نه عاجز یم، ته هماغسي یې چي ځان دي ستایلی .

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. رواه مسلم
پاكي او ستاينه ده تا لره، له تا نه پرته بل معبود نشته

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا وَبِحَمْدِكَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ* متفق عليه
پاكي ده تا لره باري خدايه او ستايني دي، مولا خدايه! ما ته بخښنه وكړه.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي كُلَّهُ دِقَّةً وَجِلَّةً وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ وَعَلَانِيَتَهُ
وَسِرَّهُ* رواه مسلم
اې باري خدايه! ټول گناهونه مي راته وبخښې، واړه او ستر ئې، پيل او پای ئې، پټ او څرگند ئې.

اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَلَكَ أَسْلَمْتُ سَجَدَ وَجْهِي
لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصَوَّرَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ
الْخَالِقِينَ* رواه مسلم

اې باري خدايه! تا ته مي سجده وكړه، په تا مي ايمان راوړ، تا ته تسليم شوم، مخ مي هغه چا ته سجده وكړه چي پيدا كړی ئې دی او صورت او شكل ئې ورکړی او غوړ او سترگي ئې ورپرانستلي، مبارك دی الله تر ټولو غوره پيداكوونکی.

د احنافو او نورو مذاهبو تر منځ د سجدې د دعاگانو په

هڪله يوازي دومره اختلاف شته چي احناف په فرايضو کي يوازي له پيغمبر عليه السلام نه روايت شوې دعاگاني غوره گڼي او په نوافلو کي د قرآن له آيتونو نه پرته هره دعا، خو نور مذاهب په فرايضو کي هم د ماثوره دعاگانو شرط ضروري نه گڼي.

د دوو سجدو ترمنځ دا دعاگاني له پيغمبر عليه السلام نه روايت شوې:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَعَافِنِي وَارْزُقْنِي
رواه ابوداؤد

اې زما ربه! ما ته بخښنه وکړې، په مارحم وکړې، ما هدايت کړې، عافيت مې په برخه کړې او ما ته رزق را کړې.

او په وار وار به ئې دا دعا کوله:

رَبِّ اغْفِرْ لِي، رَبِّ اغْفِرْ لِي، رَبِّ اغْفِرْ لِي...

رواه الترمذی

اې زما ربه! ما ته بخښنه وکړې. اې زما ربه! ما ته بخښنه وکړې. اې زما ربه! ما ته بخښنه وکړې.

پيغمبر عليه السلام به کله کله په جلسې کي هومره ځنډ وکړ چي خلکو به گمان وکړ چي ښايي دوهمه سجده ئې هيره کړې وي.

قعدہ

د لمانخه په آخري برخي کي ته د يوه دير مضطر او محتاج بنده په خبر کښيني، داسي چي زنگونه په حمکه، لاس په زنگنو، سر په گربوان او په ډېر عجزا ونياز، خپل رب ته د خپلو عرائضو وړاندي کول داسي پيل کوي:

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا
النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ
الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا
عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ*

متفق عليه

ستايني، لمانخني او پاکوني ټولي الله لره دي. په تا دي اې پيغمبره سلامونه وي او د الله رحمت او برکتونه، په مونږ او د الله په ټولو صالح بندگانو دي سلام وي، شهادت ورکوم چي له الله نه پرته بل اله نشته او شهادت ورکوم چي محمد عليه السلام د ده

بنده او استاخي دي.

ورپسې وايي:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى
إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ * اللَّهُمَّ بَارِكْ
عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ *

رواه البخاری

اې باري خدايه! زمونږ په پيشوا محمد عليه السلام او د ده په آل
"نسبې او ديني ټبر" داسي درود ولېږې لکه چي په ابراهيم عليه
السلام او د ده په ټبر دي لېږلی وو، بيشکه چي ته ستايل شوی د
لويي خاوند يې. اې باري خدايه! زمونږ پيشوا محمد عليه السلام
او د ده آل "نسبي او ديني ټبر" ته داسي برکتونه په برخه کړې لکه
چي ابراهيم عليه السلام او د ده ټبر ته دي په برخه کړي وو،
بيشکه چي ته ستايل شوی د لويي څښتن يې.

له دې نه وروسته، د لمانځه ترپايه، ستا د راز راز دعاگانو
او د دعاگانو منونکي مولا ته د خپلو غوښتنو د وړاندي کولو
ډېر غوره وخت او حالت دی. ځانته، مور پلار ته، اولاد او
خپلوانو ته، د سندرې او ايمان ملگرو ته او ټول اسلامي امت ته
دعا وکړه، د اسلام د غلبې، د شر او فساد د ځواکونو د نابودۍ،
د مظلومو مسلمانانو د ژغورنې، د اسلامي خلافت د قائمېدو او
د اسلامي امت د ټبر برم او عزت د بېرته اعادي لپاره اوږدې
اوږدې دعاگانې وکړه.

متأسفانه ځيني لمونځ کوونکي نه پوهېږي چي د دعا د قبلېدو بڼه وخت او بڼه حالت کوم دی؟ په قعده کي په پوره بې غورۍ او بې اعتنائي، څو لنډې الفاظ تکرار کړي، او گمان کوي چي د دعا اصلي وخت له لمانځه نه د سلام گرځولو نه وروسته دی، د همدې لپاره په لمانځه کي ډېر بې اعتناء وي او اذکار، تسبیحات، دعاگاني او د لمانځه ټول الفاظ ئې، د عادت په څېر، مفهوم ته له توجه نه پرته، په ژبه را ځي، خو له توجه او اعتناء سره توأم دعا ئې له لمانځه نه وروسته وي!!

پدې حالت کي ځيني ماثوره دعاگاني دا دي:

عَنْ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَّمَنِي دُعَاءً أَدْعُو بِهِ فِي صَلَاتِي قَالَ قُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ فَاعْفُرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَأَرْحَمَنِي إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ*

له ابوبکر رضي الله عنه نه روایت دی چي لرسول الله صلى الله عليه وسلم ته ئې وویل: ما ته داسي دعا راوښيه چي په لمانځه کي ئې وایم، وئې فرمايل: ووايه: اې زما مولا! بیشکه چي ما په ځان ډېر ظلمونه کړي، او له تا نه پرته بل هيڅوک گناهونه نشي بخښلي، زما مولا! ما ته په خپلي ستري بخښني سره بخښنه وکړه او په ما رحم وکړه، يقيناً چه ته بخښونکی مهربان يې.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ

وَالْكَسَلَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجُبْنِ وَالْبُخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ
غَلْبَةِ الدِّينِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ*

رواه ابوداود

ای زما مولا! له غم او آندېښنې نه تا ته پناه دروېم او له ناتوانۍ
او کسالت نه پناه دروېم، او له بې زړه توب او بخل نه پناه دروېم،
او د پور له غلبې او د خلکو له سلطې نه پناه دروېم.

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَلَدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ*

ابراهيم: ۴۱

باري خدايه! ما ته بخښنه وکړې، او زما مور پلار ته او مؤمنانو
ته د حساب قايمېدو په ورځ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ
وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ وَالسَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ إِثْمٍ أَسْأَلُكَ أَلَّا تَدَعَ
لِي ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ وَلَا هَمًّا إِلَّا فَرَجْتَهُ وَلَا حَاجَةً هِيَ لَكَ
رِضًا إِلَّا قَضَيْتَهَا لِي ثُمَّ يَسْأَلُ اللَّهُ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
مَا شَاءَ فَإِنَّهُ يُقَدِّرُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ*

ای زما مولا! ستا د رحمت د موجباتو غوښتنه درنه کوم او ستا د
بخښنې د عزایمو او له هرې گناه نه د سلامتیا او د هرې ښېگنې
لاس ته راوړنه. ای باري خدايه! هيڅ گناه مې د بخښنې نه پرته مه
پرېږده او هېڅ اندېښنه مې د پای ته رسولو نه پرته او د دنیا او
آخرت هېڅ حاجت مې له پوره کېدو نه پرته پرې نږدې، ای تر
هرمهربان نه زیات مهربانه!

اللهم ربَّنَا ءَاتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا
عَذَابَ النَّارِ*

اې باري خدايه! په دنيا کي مو ښېگڼه په برخه کړې او په آخرت
کي مو ښېگڼه په برخه کړې او د اور له عذابو مو وژغورې.

زه د پيغمبر عليه السلام د دوو خاصو دعاگانو وړانديز کوم
چي يوه ئې د طائف په هغه سخت سفر او غمجن حالت کي او بله
ئې په عرفات کي کړې.

د عرفات دعا

اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَسْمَعُ كَلَامِي، وَتَرَى مَكَانِي، وَتَعْلَمُ سِرِّي
وَعَلَانِيَتِي، لَا يَخْفَى عَلَيْكَ شَيْءٌ مِنْ أَمْرِي، وَأَنَا
الْبَائِسُ الْفَقِيرُ، الْمُسْتَغِيثُ الْمُسْتَجِيرُ، الْوَجَلُ
الْمُشْفِقُ، الْمَقْرُ الْمُعْتَرِفُ بِذَنْبِهِ، أَسْأَلُكَ مَسْأَلَةَ
الْمُسْكِينِ، وَأَبْتَهِلُ إِلَيْكَ ابْتِهَالَ الْمُذْنِبِ الذَّلِيلِ،
أَدْعُوكَ دُعَاءَ الْخَائِفِ الْمُضْطَرِّ، مَنْ خَضَعَتْ لَكَ رَقَبَتُهُ،
وَفَاضَتْ لَكَ عَبْرَتُهُ، وَذَلَّ لَكَ جِسْمُهُ، وَرَغِمَ لَكَ أَنْفُهُ.
اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي بِدُعَائِكَ شَقِيًّا، وَكُنْ بِي رَوْفًا
رَحِيمًا، يَا خَيْرَ الْمَسْئُولِينَ وَيَا خَيْرَ الْمُعْطِينَ*

ای زما مولا! ته زما خبره اورې، دریغ می گورې، په پټ او
خرگند می پوهېږې، زما هیڅ کار درنه پټ ندی. زه غم

خپلی، فقیر، فریادي او د پناه په لټه کي یم. او پرېدونکی،
 وېرېدونکی، په خپلي گناه مقر او معترف یم، د مسکین د
 سوال په شان درته سوال کوم او د ذلیل گنہکار د زاری په
 خبر درته زاري کوم او د وېري اخستي رانده د دعا په شان
 درته دعا کوم، هغه چي غاړه ئې درته کړه شوې او له سترگو
 نه ئې تا ته اوبنکي بهېږي او ټول بدن ئې تسلیم او پزه ئې
 درته په خاورو شوې، خدایه! له تا نه د غوښتني په اړه مي
 زما ربه! بدبخته او محروم مه کړې او په ما زړه سواند او
 مهربانه شې. اې د سوالونو ترټولو غوره مقامه! او اې
 ترټولو غوره ورکوونکيه!

د طایف دعا

اللهم اليك اشكو ضعف قوتي وقلة حيلتي و هواني
 على الناس يا ارحم الراحمين، انت رب المستضعفين و
 انت ربي، إلى من تَكُنِّي إلى عَدُوِّ بعيد يَتَجَهَّمُنِي؟ ام
 الى صديق قريب ملكته امرى؟ ان لم يكن بك على
 غضب فلا ابالي، غير ان عافيتك اوسع لي، اعوذ بنور
 وجهك الذي اضاءت له السموات و اشرقت له الظلمات
 و صلح عليه امر الدين و الاخرة، ان ينزل بي غضبك او
 يحل بي سخطك، لك العتبى حتى ترضى، و لا حول و لا
 قوة الا بك.

اې الله! تا ته د خپل قوت له ضعف او کمزوری نه او د خپل توان
 له کموالي او د خلکو په نظر کي له خپل سپکوالي نه شکایت
 کوم، اې تر هر مهربان نه زیات مهربانه! ته د مستضعفینو رب یې
 او ته زما رب یې، چا ته مې سپارې؟ لېري دشمن ته چي تندي

راته تربو کوي؟ او که نږدې دوست ته چي تا زما د کار واکمن
 کړی. که ته راباندي غصه نه وې، نو هيڅ پروا نلرم، خو ستا
 عافيت راته ډېر خور برېښي، ستا د مخ په هغه نور سره پناه
 غواړم چي آسمانونه او ځمکي ورباندي روښانه شوي او تيارې
 ورباندي رڼې شوې او د دنيا او آخرت چاري ورباندي اصلاح
 شوې، له دينه چي ستا غضب راباندي نازل شي او يا ستا غصه
 مي احاطه کړي، تا لره رضامندي ده، څومره چي ستا خوښه وي،
 نه (له کوم کار نه د راگرځېدو) توان او نه (د کوم کار د تر سره
 کولو) قوت تر لاسه کېدی شي مگر ستا په توفيق سره.

سلام

ستا لمونځ، بني او کين طرف ته په سلام اچولو سره پای ته رسېږي، ته ټولو هغو ته چي ستا مخي يا بنی لاس او يا کين لاس ته دي، که امام دی، که نور لمونځ کوونکی او که ملائکی، وايي:

السلام عليكم ورحمة الله
په تاسو دي سلامتيا وي او د الله رحمت.

پدې الفاظو سره ته له يوې خوا دوی ته له الله نه د سلامتيا او پيرزويني غوښتنه کوي، له بلې خوا هغوی ته ډاډ او اطمینان ورکوي چي دوی ستا له هر راز ضرر نه خوندي دي او ستا په زړه کي هغوی ته دروغتيا او سلامتيا قوي تمنا او تلوسه شته.

لمونځ د ښېگڼو سرچينه

لمونځ د انسان په اخلاقي روزنه کي ژور او عميق اثرات لري، د ده فردي او اجتماعي سلوک اصلاح کوي او د ده له اخلاقي شخصيت نه د رذایلو د رږولو مؤثره وسيله ده. قرآن فرمايي:

اتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ
تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ
مَا تَصْنَعُونَ*
العنکبوت: ۴۵

له کتاب نه چي څه په تا نازل شوي ولوله او لمونځ قايم کړه، يقيناً چي لمونځ له فحشاء او منکر نه مخنيوی کوي او د الله يادونه ډېره ستره ده، او الله په هغه څه پوهېږي چي تاسو ئې کوئ.

پدې مبارک آيت کې د لمانځه په اړه لاندې ستر ستر مطالب
مضمردی:

۱. لمونځ هر هغه کړکجن عمل نه انسان منع کوي چي د سالم
فطرت خاوند ترې کرکه لري او بل ئې له ده نه نه خو ښوي. د دې
وجه کاملاً څرگنده ده، د هوانسان اخلاق او سلوک د ده له قبلې
او هدف نه رنگ اخلي، دا ستا د ژوند جهت او ستا د هلو ځلو
مقصد او هدف دی چي ستا د کړو وړو څرنگوالی ټاکي.

ته په خپل لمانځه سره له شيطان نه چي د شر په لوري
هڅوونکی دی مقاطعه کوي، د ده له وسوسو نه الله ته پناه وړې،
مخ خدای ته اړوي او شا شيطان ته، خود به له ټولو هغو بدو
کارونو نه ډډه کوي چي شيطان ئې خوشوي او الله ورباندي
ناراضه کېږي.

۲. کوم لمونځ چي د فحشاء او منکر مخنيوی ونکړي هغه لمونځ
لمونځ ندی.

۳. د لمانځه يوازي سلبي نتايج ندي چي فقط له کړکجن فکر،
قول او عمل نه مانع شي، بلکي بې شمېره ايجابې اثرات او نتايج
لري. دې مطلب ته د نوموړي آيت پدې برخي کې اشاره شوې:

وَلَذِكْرِ اللَّهِ أَكْبَرُ

مفسرينو د دې برخي لاندې وضاحتونه کړي.

• له ذکر نه دلته مراد لمونځ دی، يعنی لمونځ تردې هم ستر دی چي يوازي له فحشاء او منکر نه مخنيوی وکړي، بلکي په انسان کي د لوړو لوړو اخلاقي ښېگڼو د پيدا کېدو لامل دی.

• ته په لمانځه کي د الله يادونه کوي او الله جل شأنه ستا يادونه کوي، خود الله يادونه ډېر ستره او غوره ده، که ته ئې د ځمکي په کوم گوټ کي له ځان سره ياد کړې نو لوی الله جل شأنه دي پورته په آسمانونو کي يادوي، که ته ئې د انسانانو په کومې ټولني کي ياد کړې نو الله جلت عظمته دي په ملاء اعلى کي، ستا تر ټولني نه په غوره ټولني کي يادوي، الله جل شأنه وايي:

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ

ما ياد کړئ چي ياد مو کړم.

• د لمانځو او د بل هر عبادت، اساسي او تر ټولو مهم جزء د الله ذکر او يادونه ده، د عباداتو ظاهر ي حرکات د جسد د غړو په شان او د الله يادونه د هغه د روح په څېر ده، که کوم څه يو واقعي عبادت، له يوه بې مقصده حرکت او يوه انساني عادت، تقليد يا شکلي مراسمو نه بېلوي نو هغه د الله ذکر دی، الله ته مقبول عبادت يوازي هغه دی چي محرک او هڅوونکی ئې د خداي ذکر وي.

يوه ورځ رسول الله صلى الله عليه وسلم صحابه وو ته وويل: آيا تاسو ته داسي عمل وښيم چي د سرو سپينو زرو تر اتفاق نه غوره وي، او تردې نه هم چي له دښمن سره په جگړي کي مخامخ شئ،

هغه ستاسو غاړې او تاسو د دوی غاړې ووهئ؟ صحابه وو وويل: هو يا رسول الله! هغه وفرمايل: د الله جل شأنه ذکر.

أَلَا أُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرِ أَعْمَالِكُمْ وَأَزْكَاهَا عِنْدَ مَلِكِكُمْ
وَأَرْفَعَهَا فِي دَرَجَاتِكُمْ وَخَيْرٌ لَّكُمْ مِنْ إِنْفَاقِ الذَّهَبِ
وَالْوَرَقِ وَخَيْرٌ لَّكُمْ مِنْ أَنْ تَلْقَوْا عَدُوَّكُمْ فَتَضْرِبُوا
أَعْنَاقَهُمْ وَيَضْرِبُوا أَعْنَاقَكُمْ قَالُوا بَلَى قَالَ ذَكَرُ اللَّهِ
تَعَالَى *

رواه الترمذی

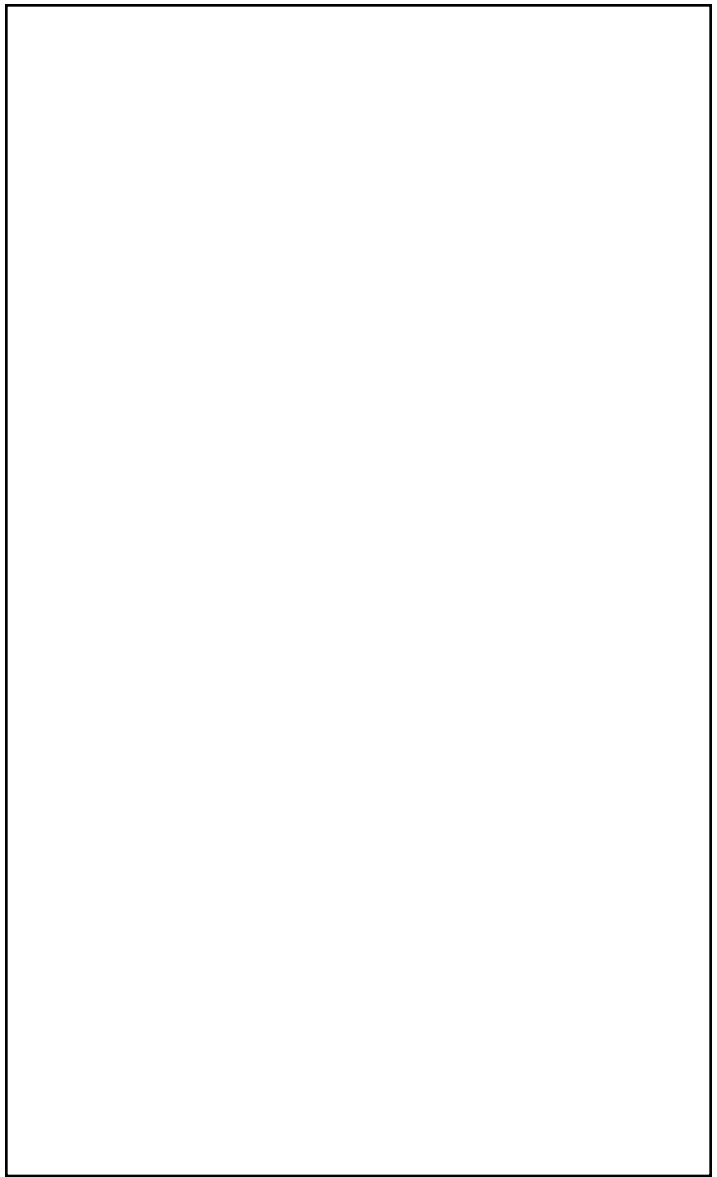
• د الله ذکر يوازي په پنځه وخته لمانځه کي مه محدودوئ، د الله جل شأنه د ذکر لمن خوره او ستره ونيسئ، هر وخت په هر مناسب حالت کي هغه ياد کړئ، ستاسو ژبه بايد تل د الله په ذکر لمده وي.

د انسان د ټولو ښېگڼو اصلي محرک فقط په الله ايمان دی او د ټولو بديو، فساد او ظلم اصلي عامل يې په خدای ايمان نه درلودل دي، څوک چي په خدای او آخرت ايمان ونلري، ولې بايد خپل شهوات او د نفس غوښتنې مهارکړي، ولې بايد د ځان په گټه د بل حق غصب نکړي، ولې بايد له هغي گناه او خيانت نه چي کولی ئې شي ډډه وکړي!!

د همدې لپاره ته د ورځي په پنځه وخته لمانځه مکلف شوی يې چي تل دي خدای په ياد وي او له هغه سره ستا دوامداره تړاو او ربط، تاله هري گناه نه منع او هري ښېگڼي ته وهڅوي.

هغه به څوك وي چي دا خبره ونه مني چي په انسان كي د بدي او گناه په لوري يو داسي هڅوونكى ځواك شته چي هغه ته وايي: په خپل حق قناعت پرېږده، په خپل حلال رزق اكتفاء ناپوهي ده، د خپلو غرايزو د اشباع يوازي جايز او مشروع لاري ترك كړه، نفس دي چاغ او سورب كړه، ټولو غوښتنو ته ئې ځواب ووايه، په بل خپله لويي ومنه، نور دي ستا د خوښۍ لپاره قربان شي، ټول غوره، خوندور، نفيس، ښكلي، ښايسته، گران او گټور شيان بايد ستا وي، كه خوراك دى، كه څښاك دى، كه كور، جامه، ښځه، موټر، منصب، او مقام دي، له هري لاري چي ممكن وي، بايد دې ته ځان ورسوي، دا حريص، گناه ته هڅوونكى او د بل په حق تېري ته پاروونكى ځواك، په الله او آخرت د ايمان نه پرته په بل هيڅ څه نشي مهار كېدى.

كه ته نه يوازي دا چي په خپل حلال رزق اكتفاء كوي بلكي د خپل لاس په تنهاكو گټلى مال د كوم مظلوم د لاس نيوي او مرستي په لار كي يا د كوم ستر او مقدس هدف د تحقق لپاره قرباني كوي، آيا په الله جل شانه د ايمان نه پرته د دې لپاره كوم بل لامل موندلى شي. په انسان كي د اخلاقي ښېگڼو، غوره انساني صفاتو، ښه خويونو او په بل د ترحم او عاطفې ونه له هغه زړه نه خړوبه كېږي چي د الله په ياد خوځېږي، د الله له ذكر نه خالي زړه د رجيم شيطان ځاله شي چي له هغه ځايه د انسان ټول احساسات د شر، فساد او گناه خوا ته هڅول كېږي.

لمونځ د مضطرب زړه درمل

الله جل شأنه فرمايي چي د کړاوونو او ستونزو په وخت کي
په لمانځه او صبر سره مرسته وغواړئ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ
مَعَ الصَّابِرِينَ *

البقره: ۱۵۳

اي مؤمنانو! په صبر او لمانځه سره مرسته وغواړئ، يقيناً
چي خداى له صبر کوونکو سره دى.

غم، هم او اضطراب د انسان د پرېشاني او اندېښنې درې
خاص حالتونه دي:

• "غم" هغه اند پېښه ده چې د يوه څرگند مصيبت په وجه دې څه د لاسه ورکړي وي او له همغه عزيز شي نه د محروميت په خاطر دې په زړه او دماغ د غم ورپېڅي خورې وي.

• "اضطراب" هغه حالت دی چې کوم محتمل مصيبت ته سترگي په لاره يې، د هغه د ناڅاپي راتلو خطر دې تهديدوي او د همدې خطر په وجه ستا په زړه له وېرې سره توأم پرېشاني مسلط شوې وي.

• او "هم" هغه اند پېښه او پرېشاني ده چې وجه ئې واضح او څرگنده نه ده، زړه دې لالهنده او له اطمینان او ډاډه نه محروم او لدې حالت نه د وتلو چاره درنه ورکه، نه پوه کېږي حواس دې ولې ناقراره او زړه دې ولې بې صبره دی او څنگه خپل زړه او دماغ آرام او ډاډه کړي.

لمونځ تا ته خپل رب دريادوي او په همدې سره ستا غم، هم او اضطراب ختموي: د خپل پيدا کوونکي، پالونکي او ساتونکي رب په رايدولو سره دې ته متوجه کېږي چې ستا هرڅه د الله ورکړه ده. د ده په اراده درکړل شوي او د ده په امر درنه اخستل شوي، د ورکړي په وخت کي په تا د منعم رب شکر لازم دی او د اخستني په وخت کي په تا صبر او رضايت. ستا په ژبه به حتماً دا الفاظ راځي چې:

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ
مونږ د الله يو او د ده په لوري ورتلونكي.

لمونخ په تاكي دا شعور احياء كوي چي پدې عالم كي ټولي فيصلي ستا ټولواك رب كوي، څه چي هغه غوښتي وي فقط همغه به كېږي، د محتمل خطر له وېري نه اضطراب او پرېشاني آخوا ته وغورځوه، په مطمئن او ډاډه زړه د پېښو مقابله وكړه، كوم مصيبت چي الله نه وي درته ليكلي، هيڅوك ئې په تا نشب مسلط كولى او د كوم مصيبت فيصله چي الله جل شأنه كړې وي له ده نه پرته ئې بل څوك نشي درنه رد كولى.

له قرار او ډاډ نه خالي زړونه، مضطرب او پرېشانه حواس او ناآرامه او له سكون نه محروم دماغ چي نامعلومه هم او غم ورباندي وزري خورې كړې، نه ئې وجه معلومه او نه ئې چاره، دا د انسان لپاه ترټولو زيات دردونكى عذاب دى، د انسان نشاط او تحرك ختم كړي، مشاعر او عواطف ئې مړه كړي، د مقصد په لوري د تلو عزم او اراده ترې واخلي، ورو ورو د ده ټول حواس فلج كړي. د دې بيمارى اصلي عامل، د خداى هېرول او د انسان او د ده د رب ترمنځ د رابطې شلېدل دي.

حكيم خداى د كافرانو په هكله فرمايي:

لَهُمْ عَذَابٌ مِّن رَّجْزٍ أَلِيمٌ* سبا: ۵

دوى لره د درد ناك اضطراب عذاب دى.

وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكاً وَ نَحْشُرُهُ
يَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى *

طه: ۱۲۴

او چا چي زما له ياده ډډه وکړه نو هغه لره به د تنگسې او
پرېشاني ژوند وي او د قيامت په ورځ به ئې پوند حشر کوو.

که تاسو نن د غربي نړۍ په بيماره ټولني کي گورئ چي په
شدید رواني اضطراب اخته او له سختو سختو روحي امراضو
سره مخامخ ده او لدې عذاب نه د ځان ژغورني لپاره ترقوي نه
قوي مسکنه دواگانو، مخدره او نشه يي موادو ته پناه وړي،
ترڅو ناآرامه اعصاب تخديرکړي او د څو شېبو لپاره ئې روحي
پرېشاني او رواني اضطراب تسکين کړي، خو د دې په ځای چي
له دې عذابه ئې وژغوري، برعکس له مزید گنې شمېر داسي نوو
اجتماعي آفتونو سره ئې مخامخ کړي چي له علاج نه ئې عاجز
وي، د دې ټولو اصلي وجه، له خدای جل شأنه نه لېري والی او په
الله جل جلاله د ايمان نشتوالی دی.

مگر نه گورئ چي په همدې خاطر په غربي ټولني کي د
مخدره موادو د استعمال گراف پداسي حال کي ورځ په ورځ
اوچت درومي چي غرب په ټول توان طاقت او له ټولو هغو پراخه
امکاناتو او وسایلو نه په استفادې سره چي په واک کي ئې لري د
هغه د مخنيوي کلکه او دوامداره هڅه کوي.

آيا عجيبه نده چي په آسیايي ملکونو کي د دغو موادو
اصلي توليدوونکی، د هغه له استعمال نه کرکه لري، خو غربيان

ئې د لاس ته راوړلو لپاره په زرهاوو ميله سفرونه کوي، د سخت پوليسي تعقيب او څارني لاندې، د ابدې حبس، حتی اعدام د جدي خطر منلو سره سره هغه اروپايي او امريکايي مارکيتونو ته رسوي او هلته ئې د طلا په بيه خرڅوي.

د دې وجه څرگنده ده، په غرب کې په الله جل جلاله د ايمان د جرړو وچېدل او په آسيا کې کم يا زيات له الله جل جلاله سره تعلق.

ترټولو عجيبه خبره دا ده چې غربي نظامونه د دې په ځای چې په واشنگټن، نيويارک، پاریس او لندن کې د دې موادو د عدم استعمال لاري ولټوي برعکس په آسيايي ملکونو کې د هغه د کښت د مخنيوي بې حاصلې هڅې کوي.

دوی په دې نو پوهېږي چې ولې انسان نشه يي او مخدره موادو ته پناه وړي؟ او په غربي ټولنې کې څه پدې منتج شوي چې د هغې اجتماع په غېږ کې ستر شوی انسان په رواني اضطراب اخته وي او له همدې اضطراب نه د ځان ژغورنې لپاره مخدره موادو ته مخه کوي؟ د دې ستر اجتماعي آفت علاج يوازي يو درمل لري: له الله جل جلاله نه د پردي شوي انسان، د الله جل جلاله له ياده خالي مضطرب زړه، د خداي جل شأنه په ياد خړوبه کول او له همدې لاري د ده رواني اضطراب او روحي پرېشاني ختمول. قرآن فرمايي:

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ * الرعد: ۲۸

پام چي د الله په ذکر سره زړونه مطمئن کېږي.

د ژوند په سختو سختو شېبو کي چي له خدای جل شأنه نه غافل انسان خپل حواس بايلي، اعصاب ئې له کنټروله وځي او دماغ ئې کارکول پرېږدي خو د الله په ذکر معمور زړه مطمئن او ډاډه وي.

په جگړو کې د بري عامل

الله جل شأنه فرمايي چې د حق له دښمنانو سره په جگړې کې د مخامخ کېدو په وخت کې بايد ثبات ولرئ او الله جل جلاله زيات ياد کړئ ترڅو برلاسي او بريالي شئ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ *

الانفال: ۴۵

ای مؤمنانو! چې کله له کومي ډلې سره (په جگړې کې) مخامخ شئ نو ټينگ شئ او الله ډېر ياد کړئ چې بريالي شئ.

قرآن عظيم الشان په جگړې کې د بري دوه ډوله عوامل بيان کړي:

الف: جنگی قوت او حربي وسايل.

لکه چي فرمايي:

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ

الانفال: ۶۰

او دوی ته څومره چي توانېدی شی قوت او تړلي آسونه برابر کړئ.

ب: د جگړي په میدان کي ثبات، له جنگ نه د راوړلو شوو ستونزو په وړاندي صبر، د وحدت او نظم ساتنه، اطاعت، له تحمل نه کار اخستل، تفقه او پوهه، د عقیدې او هدف لوړوالی، له کبر، لویي او ځان بنودني نه ډډه او د الله جل شأنه ډېر ډېر یادول.

خو وایي: د جگړي هرطرف چي وتوانېدو له معنوي لحاظه په خپل حریف برلاسی شي، که څه هم د جنگي قوت او حربي وسائلو له خوا د هغه په پرتله، ډېر کمزوری او ناتوانه وي او د دوی ترمنځ تناسب ۱ پر ۱۰ وي، وروستی بری به د هماغه طرف په برخه وي.

یعنی په جگړي کي د دښمن د شمېر او وسایلو زیاتوالی باید په تاسو کي وېره راولاړه نکړي او د خپل بري په هکله مو شکمن نکړي. که تاسو له معنوي اړخه په دښمن خپل لوړوالی وساتو، که څه هم د هغه شمېر ستاسو په پرتله لس ځله زیات وي، آخري فتحه به ستاسو وي.

د الله جل جلاله ذکر او لمونځ په تا او ستا د سنگر په ملگرو
 کي د بري معنوي لاملونه برابروي، صبر او ثبات مو په برخه
 کېږي، د دښمن له قوت نه وېره او د مرگ خوف مو له زړه نه لېږي
 کېږي، د الله جل جلاله غيبي مرستو ته مو اميدواري زياتېږي،
 او بالآخره هغه ذات چي د عالم د چارو واگي ئې په اختيار کي دي
 او د ماتې او بري فيصله کوي، هغه به خپل نصرت او تائيد ستا
 په برخه کوي او پر دښمن به بری درکوي.

د اسلامي حکومت لومړۍ دنده

په اسلامي نظام کي د واکدارانو لومړنۍ او تر ټولو ستره
وظیفه د لمونځ قائلول دي.

قرآن پدې هکله فرمايي:

الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّهٗمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا
الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَاللَّهُ عَقِبَةُ
الْأُمُورِ *

الحج: ۲۱

هغه چي په ځمکي کي تمکين ورکړو، لمونځ قايروي، زکات
ورکوي، په معروف گمارل او له منکر نه مخنيوی کوي او د چارو
پای الله لره دی.

لډې آيت نه په ډېر وضاحت سره معلومېږي چي د يوې غوره اسلامي ټولني په جوړولو کي ترټولو زيات اغېزمن کار، د لمانځه قايمول دي. که اسلامي حکومت پدې وتوانېدو چي جوماتونه له معنوي لحاظه آباد کړي، د جومات امامت صالح، متقي او په دين پوه داعي ته وسپاري، خلك له جومات سره عادت کړي او جومات چي د خلکو په فکري، معنوي، اجتماعي او سياسي روزني کي کوم اغېزمن کارکولی شي هغه ترسره شي، کولی شي د ټولني ټولي ناخوالي سمي او ټول مشکلات حل کړي.

چي د يوه محل خلك، هره ورځ پنځه ځله راغونډېږي، په هري اونۍ کي د يوې منطقي خلك، يو ځل اجتماع کوي، په کال کي دوه ځله د يوې لويي ساحې اوسېدونکي په يوې ستري غونډي کي د اختر په شان دوو خاصو ورځو کي غونډه کوي او پدې اجتماعاتو کي ټول په منظمو ليکو کي د يوه بل څنگ ته، يوې قبلې ته مخه کوي، د واحد رب په وړاندي ودرېږي، په يوه امام پسې اقتدا کوي، د هغه په قومنده، لاسونه الله جل جلاله ته د تسليمۍ په نامه پورته کوي، لاس تړلي ودرېږي، رکوع او سجده کوي، په خپلو حرکاتو کي له امام نه مخکي وروسته کېدل گناه گڼي، په خپلو منځونو کي معمولي فاصله، او ډېره کمه اندازه له يوه بل نه وروسته مخکي ودرېدل غلطې شمېري او له هغه نه ډډه کوي، دا ظاهري منظم حرکات له ژور فکري او معنوي احساس او يووالي سره توأم تر سره کېږي، د جمعې په هره

اجتماع او د اختر په غونډو کې امام مکلف دی جامع او لارښوونکې وينا وکړي او مقتدي مکلف دی په ډېر غور او دقت سره هغه واوري، د دولت رئيس مکلف دی چې په مرکز کې په خپله د دغو اجتماعاتو رياست وکړي او شخصاً د لمانځه امامت وکړي او په لېري ځايونو کې د ده کفيل دا کار ترسره کړي. پدې سره چې د خلکو ترمنځ د يووالي، د مشرانو او کشرانو ترمنځ د بعد او فاصلې ختمولو، د يوه بل له حالت نه د خبرېدو، د محل، منطقي، ساحې او هېواد او نړۍ په وضعيت د پوهېدو، او سترو سترو اجتماعي کارونو ته د ولس د چمتو کولو کوم کار کېدی شي له بلي هېڅ لاري ممکن ندی.

تاسو چې د نړۍ د ډېرو منظمو، ځواکمنو، سياسي او انقلابي احزابو، تنظيمي او تربيتي پروگرامونه او د حزبي جلسو څرنگوالی لدغه څه سره چې اسلام وضع کړي، مقايسه کړئ نو هلته د لمانځه او جماعت په اهميت پوهېدی شئ.

دا د جماعت لمونځونه په حقيقت کې د حزب الله ورځنۍ، اونيزي او کلنۍ حزبي جلسې دي.

د ناصالح خلف نښه

قرآن عظیم الشان د ناصالح خلف او د هغه نا امله ټولگي، چي ندی توانېدلی د خپل پتمن او سرلوړي سلف د عظمتونو او جلال ساتنه وکړي، یوه لویه او اساسي نښه د لمانځه ضایع کول گڼي او فرمایي:

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ غِيًّا*

مریم: ۵۹

بیا له دوی نه وروسته هغه خلف (وروستني) ورپسې شول چي لمونځ ئې ضایع کړ او د نفس د غوښتنو متابعت ئې وکړ نو خود به له ورکاوې سره مخامخ کېږي.

یعنی چا چي لمونځ ضایع کړ او د نفس بنده شو، د یوه

باعزته او باعظمته قوم د شرف او د سرلوړۍ د لرغونې میراث
ساتنه نشي کولی، ډېر ژر به په میراث ترلاسه کړی عزت بایلي او
له سپکاوي او ورکاوي سره به مخامخ کېږي.

لمونخ د کچه خویونو مانع

عظیم الشان قرآن د لمانخه د دې خصوصیت په هکله داسې
خرگندونه کوي:

إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا * إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا * وَإِذَا
مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا * إِلَّا الْمُصَلِّينَ * الَّذِينَ هُمْ عَلَى
صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ * وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ *
لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ * وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بَيِّمَ الدِّينِ * وَ
الَّذِينَ هُمْ مِّنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُّشْفِقُونَ * إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ
مَا يُؤْمِنُونَ * وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ * إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ
أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ * فَمَنْ ابْتَغَىٰ
وَرَاءَ ذَلِكَ فَاُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ * وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِهِمْ
عَهْدِهِمْ رِعُونَ * وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَتِهِمْ قَائِمُونَ * وَالَّذِينَ

هُمُ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ* أُولَئِكَ فِي جَنَّةٍ مُّكْرَمُونَ*

المعارج: ۱۹-۳۵

یقیناً چې انسان ډېر کم ظرفه او بې صبره پیدا شوی، چې شرور ورسېږي، زگېروی کوونکی شي او چې خیر ئې په برخه شي (د خیر د کار) سخت مخنیوی کوونکی شي، مگر لمونځ کوونکي، هغه چې په خپل لمانځه پایښت کوي او هغه چې په شتمنیو کې ئې د سوال کوونکو او بې وزلو لپاره خرگنده برخه وي، او هغه چې د بدلې ورځ رښتونې گڼي او هغه چې د خپل رب له عذابه وېرېږي، ځکه چې د دوی د رب له عذابه خوندي پاتې کېدا نشته، او هغه چې د خپلو شرم ځایونو ساتنه کوي، مگر په خپلو مېرمنو یا وینځو چې پدې صورت کې دوی پوره او ملامت ندي او چا چې لدې نه سربېره څه وغوښتل تېری کوونکي دي، او هغه چې د خپلو امانتونو او ژمنو پاملرنه کوي، او هغه چې په خپلو شهادت ورکولو په نېغه ودرېږي، او هغه چې د خپل لمانځه ساتنه کوي، د دوی به په جنت کې درناوی کېږي.

پدې مبارکو آیتونو کې لاندې ټکي د خاصي پاملرنې وړ

دي:

د ستونزو او کړاوونو په وخت کې بې صبري، سرتکول، بده ورځ جوړول او شکوه او شکایت کول او د شتمن کېدو په صورت کې بخل کول، د خیر په لار کې د خپل مال له مصرفولو ډډه او له خپلي شتمنۍ نه د ښېگڼې د هر کار د مخنیوي په لار کې کار اخستل، د انسان هغه دوه ناوړه او بد خوږونه دي چې د ده اکثره

اجتماعي مشكلات له همدې نه راولاړېږي، لدې نه يوازي "مصلين" يعنې لمونځ کوونکي خوندي پاتې کېږي.

په دغو آيتونو کې چې کومو سترو سترو اخلاقي ښېگڼو ته اشاره شوې په سر او پای کې ئې د لمانځه ذکر راغلی او ټول لمونځ کوونکو ته منسوب شوي چې معنا ئې دا ده: لمونځ د ټولو ښېگڼو د پيل نقطه ده، لمونځ د ټولو دغو ښېگڼو بنسټ دی، لمونځ په دغو ټولو ښېگڼو احاطه کړې، هم ئې د پيل عامل دی او هم د دوام.

همدا مطلب د المؤمنون د سورې په لومړنيو آيتونو کې داسې راځي:

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ* الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ* وَ الَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ* وَ الَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ* وَ الَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ* إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ* فَمَنْ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ* وَ الَّذِينَ هُمْ لِأَمْنَتِهِمْ وَ عَهْدِهِمْ رَاعُونَ* وَ الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَوَتِهِمْ يُحَافِظُونَ* أُولَئِكَ هُمُ الْوَارِثُونَ* الَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ*

المؤمنون: ۱-۱۱

هغه مؤمنان بريالي شول چې په خپل لمانځه کې خشوع کوونکي وي او هغه چې له لغوي نه ډډه کوونکي وي او هغه چې د زکات ترسره کوونکي وي او هغه چې د خپل شرم ځايونو ساتونکي وي،

مگر په خپلو مېرمنو او وينځو چي پدې صورت کي پرې او
 ملامت ندي، خو څوک چي لدې نه سربېره څه وغواړي تېري
 کوونکي دي، او هغه چي د خپلو امانتونو او ژمنو پالونکي دي
 او هغه چي د خپلو لمونځونو ساتونکي وي، دوی هغه وارثان دي
 چي جنت الفردوس به ترلاسه کوي، په هغه کي به تل پاتې وي.

پدې آيتونو کي هم گورئ چي د فلاح او بري د عواملو په
 ډله کي لومړی عامل له خشوع سره لمونځ او وروستی عامل د
 لمونځونو ساتنه بنودل شوي.

د مسجده سمسورونکي

د ټولني معنوي او مادي رغونه او سمسورتيا د مسجد د معنوي سمسورتيا له لاري ممکن ده، له بلي لاري د يوې صالح ټولني جوړول امکان نه لري، خو هغه څوک دی چې مسجد آبادولی شي؟ قرآن پدې هکله داسي وضاحت کوي:

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسْجِدَ اللَّهِ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَ أَقَامَ
الصَّلَاةَ وَ ءَاتَى الزَّكَاةَ وَ لَمْ يُخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ
أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ* البرائة: ۱۸

د الله جوماتونه يوازي هغه څوک آبادولی شي چې په الله او د آخرت په ورځ ئې ايمان وي او لمونځ قايم کړي، او زکات ورکړي او له الله نه پرته له بل هېچا ونه وېرېږي، ښايي همدا کسان لارموندونکي وي.

يعنی مساجد هله رغېدی شي چي چاري ئې داسي چاته سپارل شوې وي چي واقعاً په خدای او آخرت ايمان لري، د لمانځه د اقامه کولو استعداد لري او د الله جل جلاله په لار کي د خپلو شتمنيو قربانولو ته چمتو وي او له الله جل جلاله نه پرته نه په خپل مرگ ژوند، نه په خپل رزق، روزي او نه عزت او سپکاوي له بل چا وېره لري.

د جوماتونو وړانېدل او د ټولني په رغوني کي د هغوی د اساسي تاثیر ختمېدل هلته پيل شي چي د جومات چاري هغه چا ته وسپارل شي چي له جومات نه د حق د غلبې، د الله د عبادت، او د شر او فساد د ځواکونو پر خلاف د مبارزې د سنگر او محراب په ځای له هغه نه ځانته د يوې گولې ډوډۍ تر لاسه کولو دوکان جوړ کړي. هم ئې اذان د څو پيسو لپاره، او هم ئې په محراب کي ودرېدل، محراب د هغه چا په واک کي وي چي له الله جل جلاله نه پرته له بل نه وېرېږي او د همدې لپاره د حق خبره نشي کولی، نه د ظالم د مخالفت جرأت کولی شي او نه له مظلوم نه د دفاع همت.

د جومات دنيا پرست او جبون متولي د جوماتونو د وړانولو تر ټولو ستر مسبب وي.

تر هغه وخته د دنيا قيادت او زعامت د اسلام او مسلمانانو په لاس کي وو او په ټوله نړۍ ئې په فکري، اخلاقي، سياسي او حتی نظامي لحاظه حکومت کولو چي د جومات منبر او محراب ئې په هغو حرب کوونکو مجاهدو امامانو بڼايسته وو چي له الله

جل جلاله نه پرته نه له بل چا وېرېدل او نه ئې بل ته طمعه وه، او د اسلامي امت د برم د پای ته رسېدو او د عالم له قیادت نه د اسلام او مسلمانانو د خلع کېدو لپړۍ هلته پیل شوې چې "محراب" ئې په "دوکان" بدل شوی او مجاهد امام ئې په طماع، مداح او جبون خطیب او د اقتدار د خاوندانو په یوه مزدور، چې هم ئې طمعه له ماسوی الله نه وه او هم وېره. د همدې لپاره باید د امام د انتخاب په هکله ښه غور وشي، د مسلمانانو ولي الامر باید داسې څوک د دې مهمې دندې لپاره وټاکي چې د هغه له ایمان، تقوی او علم نه مطمئن وي او پدې ئې باور وي چې هغه له امامت نه د خلکو په لارښوونې او دیني روزنې کې کار اخلي او هېڅکله لدې مقدسې وظیفې نه ځانته د معیشت د تأمین حرفه نه جوړوي. د دوی د معیشت د تأمین لپاره باید نوري عزتمني او پتمني لاري ولټول شي، د آذان او امامت په نامه له خلکو نه څه ترلاسه کول، په هیڅ مذهب کې جواز نلري، رسول الله صلی الله علیه وسلم عثمان بن ابی العاص ته وفرمایل: داسی مؤذن ونیسه چې په خپل آذان له چا بدله نه غواړي:

عَنْ عُثْمَانَ بْنِ أَبِي الْعَاصِ قَالَ إِنَّ مِنْ آخِرِ مَا عَهَدَ إِلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ اتَّخِذَ مُؤَذِّنًا لَا يَأْخُذُ عَلَى أَذَانِهِ أَجْرًا يَحْتَسِبُ فِي أَذَانِهِ *

رواه الخمسة

د اسلام دښمنانو د دین د سپکولو لپاره د امام او عالم د سپکولو لار غوره کړه، هغه ئې د بل ډرې ته په ودرېدو او د یوې

مړی ډوډی تر لاسه کولو لپاره سوال ته مجبور کړ او پدې ترتیب ئې د جومات امام د خلکو په سترگو کې سپک او بې عزته کړ او د ولس له قیادت او مشرۍ نه ئې خلع کړ او د ده او نورو زعامت ئې خانانو، ملکانو، اربابانو او بډایانو ته وسپارو او هڅه ئې وکړه چې منبر او محراب د ظالمو او مفسدو واکدارانو د بقا لپاره د دعا په ځای بدل شي.

د امام په امامت د مقتديانو رضایت ضروري دی، رسول الله صلی الله علیه وسلم هغه امام د لعنت وړ گڼي چې خلک د ده په امامت راضي نه وي او دی په خپل امامت ټینګار کوي. په دې هکله داسي فرمایي:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
ثَلَاثَةٌ لَا تَرْتَفِعُ صَلَاتُهُمْ فَوْقَ رُءُوسِهِمْ شَبْرًا رَجُلٌ أَمْ قَوْمًا
وَهُمْ لَهُ كَارِهُونَ وَ...

رواه ابن ماجه
درې کسان داسي دي چې لمونځ ئې له سر نه د يوې لوبشۍ په اندازه پورته نه درومي (نه قبلېږي) يو ئې هغه کس دی چې د خلکو امامت کوي پداسې حال کې چې خلک لده نه کرکه لري.

د مسجد آداب

د ځمکي په سر ترټولو غوره او مقدس ځای مسجد دی، په مسلمان د هغه خاص احترام لازم دی، مسجد ته د ننوتلو او وتلو په وخت کي باید د هغه آداب مراعات شي، د لاندنيو آدابو توصیه شوي:

دا غوره ده چي جومات ته په اوداسه داخل شي، خو د جنابت په حالت کي باید له ننوتلو نه ډډه وشي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَرْحَةً هَذَا الْمَسْجِدَ فَنَادَى بِأَعْلَى صَوْتِهِ إِنَّ الْمَسْجِدَ لَا يَحِلُّ لِحُجْنٍ وَلَا لِحَائِضٍ*

رواه ابن ماجه

جنب او حائضي شځي ته روا نده چي جومات ته ننوځي.

په هغه صورت کي چي د بوی ناک خوراک په وجه یا د خپرو،
خولو په وجه له تا نه داسي تعفن پورته کېږي چي بل څوړوي، نو
جومات ته له تلو ډډه وکړه.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي:

مَنْ أَكَلَ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ الْمُتْنَنَةِ فَلَا يَقْرَبَنَّ مَسْجِدَنَا ...
منفق علیه

چا چي لدي بوی ناکو بوتو (پیاز او هوږي) نه څه وڅوړل نو زموږ
جومات ته دي نه راځي.

- د جومات په دروازي له داخلېدو سره سم دا دعا وکړه:
اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ ...
رواه مسلم
باري خدايه! مالره د خپل رحمت دروازي پرانيزه.

- په هغه صورت کي په خلکو سلام واچوه چي آذان،
اقامت یا خطبه نه ويل کېده او خلک په جمع نه وو ولاړ.
- جومات ته له داخلېدو سره سم د مسجد د تحيې دوه
رکعت له مونځ ادا کړه.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي:

إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلَا يَجْلِسُ حَتَّى يُصَلِّيَ

رکعتین* متفق عليه
له تاسو نه چي کوم کس جومات ته داخل شي نو تر هغه پوري دي
نه کښېني چي دوه رکعت له مونخ ئې نه وي کړي.

• په خالي ځای کي ودرېږه، ځانته په جومات کي ثابت ځای مه
لکه، د خلکو په اوږو تېرېدل او مخکي صف ته ځان رسول منع
دي.

نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ... وَأَنْ يُوطِّنَ
الرَّجُلُ الْمَكَانَ فِي الْمَسْجِدِ كَمَا يُوطِّنُ الْبَعِيرُ*

رواه ابوداود والنسائي

رسول الله صلى الله عليه وسلم لدې نه منع کړې چي څوک په
جومات کي ځانته خاص ځای وټاکي، داسي لکه اوبښ چي ځانته
خاص ځای غوره کوي.

• په جومات کي د راکړي ورکړي خبري، سوال کول، ورك شى
لټول، شور او زوږ کول منع دي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا
رَأَيْتُمْ مَنْ يُبِيعُ أَوْ يَبْتَاعُ فِي الْمَسْجِدِ فَقُولُوا لَا أَرْبَحَ اللَّهُ
تِجَارَتَكَ وَإِذَا رَأَيْتُمْ مَنْ يَنْشُدُ فِيهِ ضَالَّةً فَقُولُوا لَا رَدَّ اللَّهُ
عَلَيْكَ*

رواه الترمذي والدارمي

که څوک مو وليدو چي په جومات کي څه پلوري او يا ئې اخلي نو

ورته ووايئ: په تجارت کي دي گټه ومشه، او که مو وليدو چي په هغه کی وړک شوی شی لتوي نو ورته ووايئ: الله دې درته پيدا نکړي.

• له جومات نه او جومات ته د تلو له لاري نه ناولي او مضر شيان رلي کول، د جومات معطره کول، پاکول او رو بښانه کول د ثواب کارونه دي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عُرِضَتْ عَلَيَّ أَجُورُ أُمَّتِي حَتَّى الْقَذَاةُ يُخْرِجُهَا الرَّجُلُ مِنَ الْمَسْجِدِ ... رواه الترمذی وابدود
ما ته زما د امت د اعمالو بدلې راوښودلی شوې، حتی د هغه چا اجر هم چي له جومات نه پرېوتی او ناپاک شيان باسي.

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِنَاءَ الْمَسَاجِدِ فِي الدُّورِ وَأَنْ تُنْظَفَ وَتُطَيَّبَ *

رواه ابدود و الترمذی

رسول الله صلى الله عليه وسلم په کليو کی د جوماتونو د جوړولو، پاکولو او معطر کولو امر کړی دی.

• جومات د مؤمن لپاره داسي وي لکه اوبه د ماهي لپاره، او د منافق لپاره داسي لکه قفس د مرغې لپاره.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايې:

المؤمن في المسجد كالسمك في الماء والمنافق في
المسجد كالطير في القفس.

• د امام وينا او خطبې ته بايد په ډېر دقت سره توجه وشي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايې:

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
مَنْ تَكَلَّمَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَهُوَ كَمَثَلِ الْحِمَارِ
يَحْمِلُ أَثْقَارًا وَالَّذِي يَقُولُ لَهُ أَنْصِتْ لَيْسَ لَهُ جُمُعَةٌ*...

رواه احمد

څوك چې د جمعې په ورځ، هغه وخت چې امام خطبه وايي،
خبري كوي د هغه بوده په خبر دی چې كتابونه پرې باروي.

• له جومات نه د وتلو په وخت كې دا دعا وكړه:

اللهم اني أسئلك من فضلك العظيم
باري خدايه! ستا د ستر فضل سوال درته كوم.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايې:

عَنْ أَبِي أُسَيْدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيَقُلِ اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ
رَحْمَتِكَ وَإِذَا خَرَجَ فَلْيَقُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ*

رواه مسلم

خوک چي جومات ته داخلېږي نو وايي دي: خدايه د خپل رحمت دروازې راته پرانيزه، او چي له جومات نه وځي نو وايي دي: خدايه ستا کرم او فضل غواړم.

• له جومات سره ستا د زړه رابطه بايد تل ټينگه وي او له هر لمانځنه وروسته بايد ستا په زړه کي دا تمنا وي چي ژر د بل لمانځه وخت راوړسېږي چي ته جومات ته ځان ورسوي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ ... وَرَجُلٌ كَانَ قَلْبُهُ مُعَلَّقًا بِالْمَسْجِدِ إِذَا خَرَجَ مِنْهُ حَتَّى يَعُودَ إِلَيْهِ ...

متفق عليه

اوه کسان داسي دي چي په هغه ورځ به ئې الله په خپل سيوري کي ساتي چي د ده له سيوري پرته به بل سيوري نه وي ... لډي کسانو نه يو هغه دی چي زړه ئې په جومات پوري تړلی وي، له وتلو نه بيا تر هغه چي جومات ته بېرته راوگرځي ...

• د غايب او له جماعت نه د محروم شوي ورور پوښتنه وکړه، که بيمار وو عيادت ته ئې ورشه، له جمعي نه يا مجبور او مريض وروسته کېږي يا منافق.

- اساساً بايد لمونځه جماعت سره ادا شي، انفرادي لمونځ د مجبوريټ په حالت کي په استثنایي ډول جايز شوی، که کله له لومړۍ جمعې نه محروم شوي د انفرادي لمانځه په ځای په بلې جمعې کي لمونځ ادا کړه.

د لمانځه او جماعت تارک

قرآن د کافرانو په خلاف د جگړې توقف د دوی د وژلو، نیولو، محاصره کولو او دوی ته په هر قدم کې د کمین نیولو خاتمه په هغه صورت کې جایز ګڼي چې:

- له کفر او له اسلام سره له د بنمنۍ نه خپله بیزاري او توبه اعلان کړي.
- لمونځ وکړي.
- زکات ورکړي
- لکه چې فرمایي:

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ
إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ *

التوبة: ۵

که ئې توبه وکړه، لمونځ ئې قايم کړ او زکات ئې ورکړ، نو لاره ئې

خوشې کړئ، بيشکه چي خداى بخښونکى مهربان دى،

لدي آيت نه په څرگنده توگه معلومېږي چي د لمانځه له تارکينو او د زکات له مانعينو سره جگړه کېدى شي، ابوبکر صديق رضی الله عنه په همدې آيت باندې استناد وکړ او د هغو خلکو په خلاف ئې د جگړې فيصله وکړه چي د اسلام د عوا ئې درلوده خو د زکات له ورکړې ئې امتناع کوله. رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَ بِحَطَبٍ فَيُحْطَبَ ثُمَّ
أَمَرَ بِالصَّلَاةِ فَيُؤْذَنَ لَهَا ثُمَّ أَمَرَ رَجُلًا فَيَوْمَّ النَّاسِ ثُمَّ أَخَالَفَ
إِلَى رِجَالٍ فَأَحْرَقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ*
متفق عليه

زما دي په هغه ذات قسم وي چي زما ژوند د ده په واک کي دى
چي ډېر ځله مي اراده کړې چي د لرگيو راغونډولو امر وکړم، نو
چي راغونډ کړى شى، بيا د لمانځه ادا کولو هدايت ورکړم، نو
آذان وشي، او بيا چاته ووايم چي د خلکو امامت وکړي، خلک په
مسجد کي پرېږدم او ولاړ شم او د هغو کسانو کورونه وسوځوم
چي جومات ته ندي حاضر شوي.

قنوت

قنوت هغه دعا ده چې له ډېري زارۍ سره توأم وي، د دې دعا ځيني خاص الفاظ روايت شوي چې د وتر واجب د آخري رکعت له رکوع نه د مخه او د مصيبتونو په وخت کې د سهار لمانځه د آخري رکعت په قومه کې لوستل کېږي، چې ځيني ئې دا دي:

اللهم انا نستعينك و نستغفرك و نؤمن بك و نتوكل عليك و نشئ عليك الخير و نشكر و لانكفرک و نخلع و نترك من يفجرک. اللهم اياک نعبد و لک نصلی و نسجد و اليک نسعی و نحفد و نرجوا رحمتک و نخشى عذابک ان عذابک بالكفار ملحق*

الهي! له تا نه مرسته غواړو، له تا نه بڅښنه غواړو، په تا ايمان

راوړو، په تا توکل کوو، په تا غوره ثنا وایو، ستا شکر په ځای کوو او ناشکري دي نه کوو، بدکاران پرېږدو او ترې لېري کېږو. اې باري خدایه! یوازې ستا عبادت کوو، ستا لمانځنه کوو، تا ته سجده کوو، ستا په لوري هڅه کوو، ستا عبادت کي هاند کوو، ستا د رحمت هیله کوو، او له عذاب نه دي وېرېږو، ستا عذاب حتماً په کافرانو پرېوتونکی دی.

قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَلَّمَنِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَلِمَاتٍ أَقُولُهُنَّ فِي الْوُتْرِ اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ وَتَوَكَّلْنِي فِيمَنْ تَوَكَّلْتَ وَبَارِكْ لِي فِيمَا أُعْطِيتَ وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ فَإِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يَقْضَى عَلَيْكَ وَإِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ *

رواه الترمذی

اې مولا! مونږ هدايت كړې د هغو په شان چي تا هدايت كړي، عافيت مو په برخه كړې د هغو په شان چي تا ورته عافيت وركړی، او زموږ پالنه وكړې د هغو په شان چي تا ئې پالنه كړې، په هغه څه كي چي مونږ ته دي راكړي بركت واچوې، د خپلو پرېكړو له شر نه مو وساتې، فيصلې خو ته كوي، ستا په خلاف فيصله نشي كېدی، ته چي له چا سره دوستي وكړې، هيڅكله به ذليل نشي، او عزتمن به نشي هغه چي ته ئې دښمن وگڼې، بابرکته يې اې زموږ ربه او لوړ يې، له تا نه بخښنه غواړو او ستا په لوري درگرځو او توبه کوو.

اللهم اغفر لنا و للمؤمنين و المؤمنات، و المسلمين و
المسلمات اللهم اصلحهم و اصلح ذات بينهم و الف بين
قلوبهم و انصرهم على عدوك و عدوهم اله الحق، لا اله
غيرك.

ای مولا ربه! مونږ ته بخښنه وکړې او با ایمانه نارینه او ښځو او
مسلمانان نارینه او ښځو ته، خدایه! دوی اصلاح کړې، او د دوی
ترمنځ اړیکې اصلاح کړې، او زړونه یې سره نژدې کړې، ستا په
دښمن او د دوی په خپل دښمن ورته بری ورکړې، اې حقیقي
معبوده! له تانه پرته بل معبود نشته.

اللهم عذب الکفرة و الق فى قلوبهم الرعب و خالف بین
کلماتهم و انزل علیهم رجزک و عذابک و انزل بهم بأسک
الذی لا ترده عن القوم المجرمین.

مولا ربه! کافران تعذیب کړه، په زړونو کې یې وېره واچوه، په
نظراتو او خبرو کې یې اختلاف راولاړ کړه، په دوی خپل
اضطراب او عذاب رانازل کړه، خپل هغه مصیبت په دوی نازل
کړه چې له مجرمانو نه یې نه ردوې.

اللَّهُمَّ رَحْمَتَكَ أَرْجُو فَلَا تَكْلَنِي إِلَى نَفْسِي طَرَفَةَ عَيْنٍ
وَأَصْلِحْ لِي شَأْنِي كُلَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ*

الهي! ستا د رحمت هیله کوو، خپلو ځانونو ته مو د سترگو رپ
په اندازه ونه سپارې، ټولې چارې مو راته روغې کړې، له تانه
پرته بل معبود نشته.

يا حى يا قيوم يا ذا الجلال و الاكرام يا ارحم الراحمين،
برحمتك نستغيث فاغثنا.

اې تل ژونديه! اې قايموونيكه! اې د جلال او اكرام خاونده! اې
ترهر مهربان نه زيات مهربانه! ستا په رحمت درته استغاثه كوو،
زمونږ لاس نيوى وكړه.

اللهم فارج الهم و كاشف الغم رحمان الدنيا و الآخرة و
رحيمهما، ارحمنا رحمة من عندك تغنينا بها عن رحمة
من سواك.

الهي! د اندېښنو وړونكيه، د غمونو پاى ته رسونكيه، د دنيا او
آخرت رحمان او رحيمه خدايه! له خپلي خوا په مونږ داسي
پيرزوينه وكړې چې له تا نه پرته د بل چا له پيرزويني نه مو بې
نيازه كړې.

اللهم اقسم لنا من خشيتك ما تحول به بيننا و بين
معصيتك، و من طاعتك ما تبلغنا به جنتك، و من
اليقين ما تهون به علينا مصائب الدنيا، اللهم لا تجعل
مصيبتنا فى ديننا، اللهم لا تجعل الدنيا اكبر همنا و لا
مبلغ علمنا و لا غاية رغبتنا و لا تسلط علينا بذنوبنا من
لا يخافك و لا يرحمنا.

الهي! له خپل خشيت او ترهي نه مونږ ته هغه څه راپه برخه كړې
چې زموږ او له تا نه د معصيت ترمنځ خنډ شي او له خپل طاعت

څخه هغه څه چي ستا جنت ته مو ورسوي او له يقين او باور نه هغه څه چي د دنيا مصيبتونه راباندي آسانه کړي. الهي! په ديانت کي مو کومه ستونزه او مصيبت راپيدا نه کړې، الهي! دنيا راته ترټولو ستره اندېښنه او زموږ د علم وروستی حد او د خپل رغبت غايه او پای ونه گرځوي. او زموږ د گناهونو په وجه هغه څوک را باندي مسلط مکړې چي له تانه وېره نلري او پر موږ رحم نکوي.

اللهم اعنا و لا تعن علينا، اللهم انصرنا و لا تنصر علينا، اللهم اهدنا و يسر الهدى لنا، اللهم انصرنا على من بغى علينا.

الهي! زموږ مرسته وکړې او بل ته په موږ مرسته ورنکړې، الهي! موږ ته بری راکړې او بل په موږ برلاسی مه کړې، الهي! موږ ته لارښوونه وکړې او په سمې لاره تگ راته آسانه کړې. الهي! په هغه چا موږ ته بری راکړې چي په موږ ئې تېری کړی.

اللهم اغننا بحلالك عن حرامك، و بفضلك عن من سواك.

الهي! په خپل حلال رزق دي موږ له حرامونه بې نيازه کړې او په خپل فضل دي موږ له تانه پرته له بل چا نه مستغني کړې.

سبحانك اللهم و بحمدك نشهد ان لا اله الا انت نستغفرك و نتوب اليك.

الهي! پاكي تالره ده او ستاينه دي، شهادت وركوو چي له تانه پرته بل معبود نشته، بخښنه درنه غواړو او ستا لوري ته درگړځو او توبه كوو.

كه كولى شي د وتر لمونځ دي حتماً د شپې وروستۍ برخي ته پرېږده او هغه وخت د تهجد د څو ركعتو لمونځ په پاى كي د وتر لمونځ ادا كړه.

له الله جل جلاله سره د راز او نیاز او د دعا د ژر قبلېدو ډېر ښه وخت همدا د شپې درېیمه برخه ده، هلته چي نور په خواږه خوب بېده وي، هري خوا ته چوپتیا وي، له دنيوي فکرونو او مصروفیتونو نه فارغ او حواس دي جمع وي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَحِمَ اللَّهُ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّى وَأَيَّقُظَ امْرَأَتَهُ فَصَلَّتْ فَإِنْ أَبَتْ رَشَّ فِي وَجْهِهَا الْمَاءَ، رَحِمَ اللَّهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ وَأَيَّقُظَتْ زَوْجَهَا فَصَلَّى فَإِنْ أَبَى رَشَتْ فِي وَجْهِهِ الْمَاءَ *

رواه ابن ماجه

الله دي پر هغه سړي رحم وكړي چي د شپې پاڅي، لمونځ وكړي او خپله ښځه هم وينښه كړي ترڅو لمونځ وكړي، كه چېري پورته نشوه نو څو څاڅكي اوبه ئې پرمخ وشيندي. الله دي پر هغه ښځي رحم وكړي چي د شپې پاڅي، لمونځ وكړي او خپل خاوند د لمانځه لپاره وينښ كړي كه چېري پورته نشو نو څو څاڅكي اوبه

ئې پرمخ و شيندي.

د دي مختصری رسالې په پای کې باید ووايم: که له ما نه څوک پوښتنه وکړي چې په خپل ژوند کې له کوم څه نه ترهر څه زیات خوند او لذت اخلي؟ نو په خدای قسم چې زما د زړه ځواب به دا وي:

د شپې په زړه کې هغه لمونځ چې په هغه کې مې ډېري ډېري اوبنګي له سترگو وبهېږي، هومره چې ټول مخ، ږېره او د سجدي ځای مې په اوبنګو لوند شي.

وآخردعوانا ان الحمد لله رب العالمين

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library